

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 752.

CHICAGO, ILL., 9. februarja (February 9th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravišтво (Office) 2639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Neizogibni boji.

Kakšen je cilj socializma?

Kapitalizem z vsemi svojimi nujnimi posledicami, z izkoriščanjem, z despocijo posameznikov, z gospodarsko anarhijo, s krizami, z brezposelnostjo, s pavperiziranjem velikih mas, z večno grozečimi konflikti velikih interesiranih skupin, z ustvarjanjem iz vsakega razreda pahnjene množice ljudi, ki so odvisni le še od miloščin ali pa od zločina, s svojim draženjem in izzivanjem nagona po obogatitvi in s pospeševanjem korupcije, z zapostavljanjem ljudskih interesov in zaničevanjem ljudskega življenja in z vso dalje in dalje se raztezajočo verigo modernega zlega je mogoč, ker je razvoj tehnike omogočil ustvarjanje velikanskih vrednosti, družba pa je prepuстила produkcijska sredstva posameznim posestnikom in dovolila, da je njena masa, ki z njimi dela, to se pravi, da je delavski razred ločen od produktivnih sredstev.

To se je zgodilo, ker so bili predpogoji v prejšnji družbi, iz katere se je razvil kapitalizem, taki. Napram predkapitalističnim razmeram je bil to napredek, priborjen od meščanskega razreda revolucionarnim potom. Ko je novi, zmagoviti razred ustanovil svoje gospodstvo v pridobljenih pozicijah, je seveda sam postal konservativen. Ali njegova oblast je dala nadaljnjemu razvoju nove pogoje. Kakor je bilo nujno, da je buržvazna revolucionarnost premagala fevdalno konservativnost, je v novi družbi postalo potrebno, da premaga nova revolucionarnost kapitalistično konservativnost.

Meščanska revolucija je morala odstraniti, kar je tedaj najbolj oviralo zgodovinsko nujni in v materialnih razmerah utemeljeni napredek. Proletarska revolucija mora odstraniti ovire sedaj nujnega napredka. Ta ovira pa tiči v privatni lastnini produkcijskih sredstev. Cilj proletariata mora biti torej odstranitev te privatne lastnine.

Medtem ko je to bolj negativni del evolucionarne naloge, mora ta izvršiti tudi pozitivno stran. Namesto sedanje privatne lastnine bi bile mogoče razne druge oblike; socializem pa ima določen cilj, namreč kolektivno lastnino: Vsa družba je lastnica produktivnih sredstev in jih mora rabiti tako, da doseže s čim manjšim izkoriščanjem človeških moči čim večjo korist za vse.

To ne pomeni nič manj kakor skupno organizacijo in kooperacijo vsega civiliziranega sveta. Iz tega tudi sledi, da je naloga socializma izvršena šele tedaj, kadar zmagajo po vsem civiliziranem svetu. So-

cializem, to se pravi uredba na popolnoma novi podlagi v eni občini, v enem okraju, v eni državi. Socializem, uresničenje zadnjega cilja, je stvar in naloga vsega civiliziranega človeštva. Njegova armada je pa razredno zavedni proletariat.

Odvisno je vse od tega, če ima delavski razred moč in pogoje za tak boj in za tako zmago.

Danes pač še nima te moči. Toda elementi, iz katerih se sestavlja ta moč, že obstojajo, in le na tem je ležeče, da jih delavstvo prav porabi in si iz njih ustvari moč.

Medtem ko so kapitalisti lastniki produkcijskih sredstev, je delavstvo lastnik delovne moči. Drugo pa ne pomeni nič manj od prvega, zakaj če je moderna produkcija nemogoča brez strojev in vsakovrstnih modernih mehanizmov, je tudi brez delovne moči nemogoča. Posest plavžev, tovarn, jam lahko preide iz rok v roke; stroji, motorji, parna kladiva se lahko izdelajo; delovna moč je neločljivo spojena z ljudmi, ki so nje lastniki. Posest delovne moči je torej očitno važnejša, in tudi lahko postane učinkovitejša, kakor posest produkcijskih sredstev.

Dokler more kapitalistični razred brezpogojno po svoji volji razpolagati z delovno močjo delavskega razreda, nima to od nje nobene koristi. Prodajati jo mora za tako ceno, da mu nič ne zaleže. Kapitalizem pa jo izrablja edino z ozirom na svoj dobiček. Ali prav to sili delavce, da izkušajo doseči boljšo ceno za svojo delovno moč. To je pa le tedaj mogoče, ako je ne more kapitalist drugod dobiti boljši kup in je torej prisiljen, da se pogaja z delavci. Proletariat spoznava iz tega potrebo organizacije. Najprej se prepriča o najenostavnejšem: Delavci v posamezni delavnici morajo biti složni. In v prvih časih, ko so kapitalisti nepripravljeni, zado- stuje to.

Ali kmalu pouči praksa podjetnike, da morajo postaviti svojo opozicijo na širšo podlago, če hočejo uspešno kljubovati delavskim zahtevam. Kadar pride do spora, iščejo delavce po drugih krajih, da nadomestijo z njimi nezadovoljneže. Delavci pa spoznajo iz tega, da mora imeti tudi njihova organizacija obširnejšo podlago; mala, lokalna organizacija ne zadostuje več; razširja se po večjem okraju, po vsej deželi, polagoma išče stike z enakimi organizacijami drugih dežel. Delavska organizacija ima sama v sebi tendenco, da postane internacionalna.

Kapitalizem ne gleda tega prekrizanih rok.

Čimbolj dovršuje proletarijat svoje bojne sposobnosti, tem bolj urejajo gospodarji svoj odpor in se v ta namen tudi sami organizirajo. Deloma se godi to že z ustanavljanjem vedno večjih podjetniških družb, ki dobivajo vse večje armade delavstva pod svojo oblast. Ali to je le na eni strani dobiček za kapitaliste in učinkuje v tem zmislu le dotlej, dokler ni to delavstvo dovolj zavedno in dovolj dobro organizirano; tedaj postane efekt za gospodarje nasproten, ker je večje množice delavcev tudi teže nadomeščati, velika podjetja pa navadno tudi teže za dolgo časa ustavljati.

Kapitalizem išče torej novih sredstev. Posebne organizacije nastanejo, ki se bavijo z najemanjem celih čet za razdiranje stav. To delo olajšuje na eni strani nezavednost velikih delavskih mas, na drugi pa brezposelnost, katera v kapitalističnem sistemu nikdar ne mine. Brezposelni proletarijat je rezervna armada kapitalizma, kateremu napravlja sicer tupa-tam kakšne malenkostne sitnosti, ki pa izginejo vpričo velikega dobička, ki ga ima od nje.

Zavedno delavstvo mora gledati, da zmanjša to nevarnost in jo sčasoma odpravi. Prvo je, da se skrči brezposelna armada. Vposleni proletarijat zahteva skrajšanje delovnega časa. Bojišče se s tem razširja. Delavstvo zmaga tuintam, ali uspeh zmage nima večne vrednosti, kajti novi tehnični izumi pomečejo zopet nove trume delavcev v industrijalno rezervo. Razun tega iščejo kapitalisti nove metode, da si kljub skrajšanju delovnega časa prihranijo nastavljanje novih delavcev. Tako se vpeljujejo v obratih vsakovrstni "znanstveni sistemi dela," ki gredo v kapitalistični družbi le za tem, da se delo čim intenzivneje izkoristi.

Delavska organizacija je prisiljena, da se bavi zopet s takimi novimi problemi, da more odbijati nove vrste napadov. Medtem gledajo tudi kapitalisti, da pomnožujejo svoja sredstva. Zoper stavke postavljajo silo. Ne le stavkokaze, ampak tudi provokatorje in pretepače organizirajo, imenujejo jih čuvaje imetja, ali defenzivne pretveze zakrivajo le ofenzivne namene.

Razmerje med kapitalističnim in delavskim razredom se tako bolj in bolj ostri in boj sili v odločitev.



Moderne socializma ne označujejo toliko njegove zahteve, kolikor njegov zgodovinski nazor, njegovo pojmovanje vsega dogajanja, njegov determinizem. Moderni socializem ne stavlja zahtev, ki se mu zde moralne, etične in estetične; njegovi cilji niso nič drugega kakor nujne posledice razvojnih zakonov, ki učinkujejo v gotovih razmerah. Spoznavanje zakonov in obstoječih razmer, torej kapitalistične družbe, je prva naloga socializma. Ta študij ne pa naša mila želja, nam mora pokazati, kam gre razvoj. In zakonom tega razvoja moramo slediti, ne pa svoji sentimentalnosti. Dоследno veruje socializem le v tisto propagando, ki se vjema s temi zakoni, smatra pa za neuspešno vsako agitacijo, ki je v nasprotju z njimi, ki jih prezira ali pa jih hoče po sili spremeniti.

Omagovanje.

Tupatam se pripeti, da izgubimo sodruga. Delal je z nami, agitiral, da ni med nami nihče dvomil, da je socialist. In sam je morda stokrat, tisočkrat povedal, da je socialist; povedal je z besedo in z delom. Naenkrat pa postane pasiven, nedelaven; mrtvičen je in nazaj pade v mrtvilo, iz katerega je nekoč izšel kot socialist. Kaj je tega vzrok?

Postati socialist, prepričan, neomajan in jeklen, pomeni veliko revolucijo v posamezniku. Pomeni predvsem prevrat v mišljenju. Vsak socialist postane, kar mora postati, v mišljenski revoluciji. Vsi stari, priučeni nazori o človeku, človeštvu, življenju itd., nazori, ki so nam jih vtepli v glavo od začetka, ko smo pričeli misliti pa do danes, se morajo umakniti popolnoma novim nazorom. Tok mišljenja se mora obrniti popolnoma novo sliko o življenju in svetu. Skratka: socializem docela prerodi človeka s ozirom na njegovo duševno stanje.

To se pa ne more izvršiti v enem dnevu. Nihče ne more postati kar čez noč dober in prepričan socialist. Proces duševne izpremembe, revolucija duha mora priti polagoma in mnogi vemo iz lastne izkušnje, da je vzelo več let, preden smo bili na jasnem in na trdnem glede na socializem. Dotični posamezniki pa, ki demonstrirajo svoj preobrat takorekoč v skokih, se pa navadno pri prvi resni priliki pokažejo kot površni socialisti, slabiči in omahljiveci, in prva sapica jih vrže zopet nazaj v mrtvilo. Taki nagli socialisti so socialisti le na zunaj, toda njih notranjost, njih mišljenje v jedru je še nejasno, večsi popolnoma zmedeno, kaotično.

To je pa zato, ker niso dodobra revolucionirali svojega duha in vsled tega tudi nimajo prave volje niti veselja, da bi se temeljito poučili o socializmu in o socialnih vprašanjih; njih zunanji socializem je prisiljen, ne prihaja iz srca. Razmere, ki rode take sodruga, so nam dobro znane. Nekaj jih pride iz sebičnih namenov, mislečih, da se bodo na kakšen način okoristili, in teh bo vedno več, čim bolj stranka narašča. Drugi se pa zatečejo pod socializem iz momentanega sovraštva do oseb, o katerih vedo, da se odprti nasprotniki socialističnega gibanja. Zgodi se, da kakšen pop neče krstiti ali pokopati otroka, ker dotičnik ni dovolj nastal farške bisage in tedaj moč v prvi jezi priseže: "Le počakaj, far, zdaj bom pa še jaz socialist!" Ampak to še ni socializem, če se kdo s farjem skrega. In ravno te vrste "socialisti" so bolj na škodo kot pa na korist našemu gibanju. Kajti navadno se kmalu zopet pobotajo s svojimi "svoražniki" in njih "socializem" je pri kraju.

To so nekateri glavni razlogi, ki so krivi, da imamo omahljivece. Seveda, vsi niso. Nekaj jih je, ki srečno prestanejo prvo izkušnjo in ostanejo dobri sodrugi. In izkušnja pride za vsakega. Ni ga socialista, ki bi ne bil gotov čas izpostavljen nekakšnemu izpitu, da pokaže, kaj je v resnici. To so odločilni trenotki. Gmotne težave pritisnejo, beda, osebni prepiri nastanejo v stranki sami, mamljive ponudbe s

javljajo od strani nasprotnikov in na stotine drugih izkušnjav. Kakor rečemo, to so momenti, ki pri tebi odločajo: Ali ostaneš ali padeš. Ako si socialist s trdnim prepričanjem, premagaš vse te izkušnje, nasprotno pa omahneš. So sodrug, ki je vse njih življenje ena sama izkušnja. Vse življenje jim je kruti boj za obstanek. In med tem, ko jih tepejo ne-zgode in ko se šibijo pod najtežjo butaro križev in težav, so kljub temu zvesti svojemu prepričanju in navdšeni bojevniki za stvar. Socialisti v Rusiji so šli z veseljem za svoje prepričanje v pregnanstvo v Sibirijo ali pa na vešala.

V Ameriki v sedanjih razmerah ni treba tolikega žrtvovanja, toda pravi socialist mora biti pripravljen na vse.

Ne omahuji sodrug! Bodi mož! Tisti trenutek, ko si postal socialist, si napovedal boj nasprotnemu razredu človeške družbe. Zavedati se moraš, da je

od tistega trenutka vse tvoje življenje do konca dni neprestan boj. Boj, boj in boj! In ako v tem boju padeš premagan, te ne pobije nasprotnik, temveč pobiješ se sam. Kajti socialist je premagan le tedaj, če stopi iz bojne vrste in vrže od sebe princip. Do tega te pa nihče na svetu ne more prisiliti, ako sam nočeš. To je samoparaz.

Ne omahuji! Ne misli, da sam trpiš zaradi svojega prepričanja. Na tisoče nas je. Na tisoče nas je, ki smo žrtvovali marsikaj dobrega in prestali marsikatero bridko in grenko uro; prestali pa smo vse zvesti sklepu, da ne bomo poraženi nikdar.

Težko, da dočakamo vsi socialni preobrat, uresničenje ideje, za katere se borimo. Dočakati pa bomo — vsak posamezen socialist lahko dočaka to, da na svojo zadnjo uro zatisne oči s sladko zavestjo, da je do svojega zadnjega trenutka stal v boju nepremagan.

Gibanje "Pomožne izobraževalne akcije J. S. Z." in nekaj splošnega pregleda.

Tajništvo J. S. Z.

Akcija "Pomožnega izobraževalnega sklada" se giblje. Iz došlih poročil je razvidno, zakaj se razna društva še niso odzvala in iz njih je posneti, da se bo to gibanje nadaljevalo, dokler se ne priključijo vsa v resnici napredna društva podpornih jednot in zvez.

So kraji, kjer se društva pri najbolji volji ne morejo odzvati tej akciji radi slabih industrialnih razmer, odzvala pa se bodo, čim se razmere obrnejo na bolje.

Zelo prizadeta so podporna društva in sploh vsako kulturno gibanje zlasti v državi Kansas, kjer nazadnjaški delavski elementi z nazadnjaškimi voditelji na čelu poizkušajo na vse načine potisniti zavednejše delavstvo k tlom in jim usiliti svojevoljno stvar, katere smatra naprednejše delavstvo za škodljive delavskim interesom. Slabe gospodarske razmere in šikane od strani kapitalističnega razreda in njihovih hlapcev, zadržujejo svobodnejše gospodarske in duševne kretanje tudi v državi Colorado in v W. Virginiji. Pa tudi vstočni kraji, kjer prevladuje premogarska industrija, niso glede teh razmer na boljem. Gonja za odprto delavnico, grožnje da se bodo trgale v premogarski industriji plače in podaljšal delovni čas, so zaeno zmes terorja in nesigurnosti, ki daje mnogim misliti, kaj bo vse iz tega. Vendar so kraji, kjer se dela in bi člani raznih podpornih društev lahko podprli to akcijo, če bi bilo le malo več delavske zavednosti. Na te vrste društev bo tajništvo v kratkem upravelilo ponovno apel za pridružitve tej akciji.

Boji, ki so jih vršili še do pred nedavnim gospodarske in industrialne organizacije proti kapitalističnim mogotcem za skrajšanje delovnih ur, za zvišanje mezde in boljše delovne razmere na mestu dela, se morajo sedaj omejevati v najboljem slučaju le še na boje za ohranitev zadev, o katerih se je svoječasno mislilo, da je njih izguba za vedno nemogoča. V teh bojih igra največjo vlogo brezposelnost, ki jo izrablja kapitalistični razred nad delavstvom s strahovitim učinkom. Vsič temu organizirano delavstvo vstraja in se bori dalje.

Kakor težki so ti boji za delavstvo z gmotnega stališča, imajo v sebi vendar nekaj, kar za delavstvo na splošno ni brez veljave: to je — uspavance dramijo iz duševnega spanja in iz indiferentnosti napram razrednemu boju, o kateremu se je tako pogosto slišalo, da vedo o njemu le socialisti, da ga pa v praktičnem življenju ni. Ta boj se vidi sedaj v vsi svoji nagoti — dirigan po kapitalističnemu razredu brez kakega tavanja, da ga ni.

Ko je vladala v deželi prosperiteta, je bil ta boj zakrit s pajčolanom gospodarske obilice in razkošja, viden le bolj odprtim očem in glavam, ki poznajo sedanji gospodarski sistem in vedo, kaj pride pod tem sistemom jutri, kadar ni trgov in zahteve po blagu nehajo; viden tistim, ki vedo, da se proizvaja pod tem sistemom edino za profit in kadar kapitalistični razred nima trgov in ne profitov, nastopi gospodarska kriza. Prosperiteta v deželi je izginila, in njen duh, ki je zavel v času obilice tudi v nižave življenja, se je razknil v nič. Kapitalističen razred je preskrbljen, delavstvo pa naj gleda zase, kakor ve in zna. Tako je, ker je vladar dežele kapitalizem. Ali se bo delavstvo kedaj zgenilo?

Boji, ki se vrše sedaj, so boji za uničenje vsega, kar nosi v sebi iskro hotenja po boljšem in dostojnejšem človeškem življenju — razredni boj brez vsakih človeških čustev ali vpoštevavanja na žrtve. Boji močnega napram slabjšemu. V teh bojih ima kapitalistični razred na svoji strani vse družabne institucije: šolo, sodišča, zakonodajo, časopise, vojaštvo, policijo — vse. Delavski razred ima na svoji strani le malo sredstev: slabo razvito časopise, zredčene politične in gospodarske organizacije in nekaj simpatičarjev. Zakaj je tako?

Odgovor na to vprašanje ni težko najti. Kapitalistični razred ima na svoji strani izobrazbo in je določeno organiziran, med tem ko ostaja delavski razred vzlic svojem superiornemu številu zadaj, ker se ne zanima dovolj za svojo izobrazbo in za svojo organizacijo.

So delavci — v pretežni večini je takih, ki ne vedo ničesar o sestavi sedanje družbe. Kadar pride kaj nade, jemljejo vse tako ravnodušno, kakor da je vse usojeno in da prihajajo hlapci in gospodarji rojeni na svet; gospodarji z vrečo dolarjev na hrbtu in gajzlo v roki, hlapci pa s krampom in lopato ter pripognjenim hrptom, pripravljenim, da po njem pada, kadar se gospodarjem poljubi.

Delavci so, ki ne vedo, da kadar pridejo v veljavo zakoni, ki niso v prilog delavstvu, ne pridejo od vsegamogočnega Boga nad oblaki, ampak vsled prizadevanja kapitalističnih organizacij kot so "trgovske zbornice", bančne organizacije in asociacije, razni psevd "državlanski odbori" itd. itd. Delavci so, ki ne vedo, da so vse te organizacije in asociacije zvezane druga z drugo kakor udje človeškega telesa, da opravljajo vsak svoj posel, kakor je potrebno, da more kapitalistično telo živeti in se razvijati po svojih zahtevah. Če bi delavci večkrat mislili o teh rečeh, bi se kaj naučili in bi potem vedeli, kaj pomeni organizacija in izobrazba.

Drugačne bodo postale družabne razmere, kadar se delavstvo otrese hlapčevskega duha; kadar zapopade, da je boj za pravico dostojnemu življenju temeljni zakon prirode, ki mora iti pred vsemi drugimi vpoštevjanji, kadar prizna, da je ogromen denar v rokah posameznikov nevarnost za obstoj milijonov ljudi v deželi, ne pa kakšna čednost, ki jo je treba obožavati ali celo posnemati. In ko delavstvo spozna ta temeljni zakon zakonov, tedaj vstopi gotovo v bojne vrste — v bojne politične in gospodarske organizacije, kajti vedelo bo, da se brez političnih bojov ne vzakonuje v civilizirani družbi noben zakon, pa naj je še tako priroden, ker se vrše boji danes na prvem mestu s političnim orožjem.

Kapitalizem napoveduje vojne in uničuje vse, kar se mu zoperstavlja, ker ima politično moč.

Boji za obstanek so po vsi človeški logiki in zdravemu razumu nedotakljivi ter nad vsako kritiko. Saj so že očetje te republike, videči prihajajočo nevarnost denarnega grabeštva, rekli v svoji izjavi neodvisnosti, da so vsi ljudje enako ustvarjeni, da so prejeli od stvarnika gotove *NEOPOREKLJIVE* pravice, med katerimi je pravica do življenja, svobode in do stremljenja po sreči. S tem v zvezi ima ljudstvo pravico, da ustanovi vladno na takih načelih in uredi njeno oblast v taki obliki, kakor spozna, da je najpotrebnejše za njegovo varnost in srečo.

Popolnoma v soglasju te zgodovinske izjave očetov te republike nastopa Socialistična stranka, katere del je Jugoslovanska socialistična zveza, ko izjavlja, da sedanji kapitalistični razred, ki si je v teku zadnjega pol stoletja osvojil vso gospodarsko in politično moč, že dolgo ne odgovarja več sreči in blagostanju ameriškega ljudstva; da je ta sistem krivičen in da ga je treba vsled tega odpraviti in nadomestiti s socialističnim, ki edini daje ljudstvu garancije za srečo in blagostanje s tem, da odpravi privatno lastništvo vseh temeljnih sredstev produkcije in distribucije in ga nadomestiti s kolektivnim lastništvom.

Na podlagi teh postulatov izvaja J. S. Z. svoje izobraževalno delo bodisi v pisano ali ustmeno besedo, z željo, da to delo razširi v vse kraje, kjer živi slovensko odnosno jugoslovansko delavstvo v Ameriki.

To delo ni delo enega, dveh, treh ali petih pri J. S. Z. ali pri "Proletarcu", marveč je delo vseh mezdnihi sužnjev z rokami in možgami kjerkoli.

Ali ste pri temu delu z nami, ali hočete pomagati s svojo pasivnostjo svojim zatiralcem? Kapitalistični razred ima moč, ker je delavstvo še premalo organizirano in premalo izobraženo, zato je sedanost njegova. Toda čim postane delavski razred izobraženejši, zavrednejši in bolj organiziran, tedaj bodo dnevi kapitalizma štetli. Pomagajmo ustvarjati pogoje, da bo delavstvo moglo priti do te izobrazbe in dan konca kapitalističnega režima bo prišel tako gotovo, kakor gotovo se zavrti mlinjsko kolo, kadar se nabere voda strugo ali kolesa mogočne lokomotive, kadar pride para v tečajne cilindre.

In sedaj nekaj poročila, kako so se odzvale pridružene stranke tej akciji do 31. januarja in koliko so do tega dne vplačale za ta sklad.

Tek. št.	Društ. št. in ime Jednote ali Zveze	Mesto	Vplačilo.
1.	19 SNPJ	Franklin, Kans.	\$ 1.50
2.	119 SNPJ	Waukegan, Ill.	5.00
3.	122 SNPJ	Aliquippa, Pa.	2.00
4.	267 SNPJ	Sublet, Wyo.	—
5.	132 SNPJ	Chicago, Ill.	6.00
6.	5 SNPJ	Cleveland, O.	1.00
7.	52 SNPJ	Broughton, Pa.	20.00
8.	102 SNPJ	Chicago, Ill.	12.00
9.	275 SNPJ	Maynard, O.	2.00
10.	26 SSPZ	Cleveland, O.	1.00
11.	25 SSPZ	Reading, Pa.	4.00
12.	74 SNPJ	Virden, Ill.	2.00
13.	68 SNPJ	Racine, Wisconsin	12.00
14.	209 SNPJ	Nokomis, Ill.	1.00
15.	329 SNPJ	Large, Pa.	1.00
16.	388 SNPJ	Purseglove, W. Va.	2.00
17.	46 SNPJ	Oregon City, Oregon	2.00
18.	138 SNPJ	Hudson, Wyo.	—
19.	400 SNPJ	Renton, Pa.	6.00
20.	20 SNPJ	Ely, Minn.	1.00
21.	119 SSPZ	Bridgeport, Ohio	1.25
22.	72 SNPJ	Radley, Kans.	1.00
23.	6 SNPJ	Morgan, Pa.	14.00
24.	88 SNPJ	Moon Run, Pa.	2.00
25.	366 SNPJ	Thorpe, New Mex.	7.00
26.	112 SNPJ	Bear Creek, Mont.	2.00
27.	44 SNPJ	Franklin-Boro, Pa.	6.00
28.	283 SNPJ	Moundsville, W. Va.	12.00
29.	115 SSPZ	Kenilworth, Utah	2.00
30.	151 SSPZ	Niles, Ohio	1.00
31.	143 SNPJ	E. Helena, Mont.	12.00
32.	80 SSPZ	Hermine, Pa.	12.00
33.	169 SNPJ	Fitz Henry, Pa.	2.00
34.	276 SNPJ	Bankhead, Alta, Canada	1.00
35.	298 SNPJ	Somerset, Colorado	3.00
36.	156 SNPJ	Muddy, Ill.	2.00
37.	394 SNPJ	Oakmont, Pa.	—
38.	120 SNPJ	Heaton, New Mex.	5.15
39.	344 SNPJ	Sheboygan, Wis.	12.00
40.	290 SNPJ	Homer City, Pa.	2.00
41.	206 SNPJ	Gross, Kansas	1.00
42.	138 SNPJ	Canonsburg, Pa.	6.00
43.	418 SNPJ	Starkville, Colo.	1.00
44.	362 SNPJ	Carlinville, Ill.	2.00
45.	2 SNPJ	La Salle, Ill.	1.00
46.	216 SNPJ	Verona, Pa.	—
47.	328 SNPJ	Madrid, Iowa	1.00
48.	87 SNPJ	Hermine, Pa.	2.00
49.	32 SNPJ	Winterquarters, Utah	2.15
50.	39 SNPJ	Chicago, Ill.	—

51.	297	SNPJ	Baton, New Mex.	—
52.	123	SSPZ	Detroit, Mich.	1.00
53.	27	JSKJ	Diamondville, Wyo.	12.00
54.	340	SNPJ	Wyona, Pa.	1.00
55.	17	SSPZ	Aurora, Minn.	1.00
56.	123	SNPJ	Panama, Ill.	1.00
57.	225	SNPJ	Edison, Kans.	3.00
58.	52	SSPZ	Somerset, Colo.	1.00
59.	64	SNPJ	W. Newton, Pa.	18.00
60.	382	SNPJ	Acosta, Pa.	1.00
61.	358	SNPJ	Power Point, Ohio	12.00
62.	221	SNPJ	Terre Haute, Ind.	—
63.	16	SNPJ	Milwaukee, Wis.	1.00
64.	192	SNPJ	Milwaukee, Wis.	1.00
65.	198	SNPJ	Willard, Wis.	1.00
66.	259	SNPJ	Meadowlands, Pa.	1.00
67.	170	SSPZ	Coalton, Ill.	1.00
68.	412	SNPJ	Firestone, Colo.	.75
69.	111	SNPJ	Aurora, Minn.	1.00
70.	331	SNPJ	Seminole, Pa.	1.00
71.	1	SNPJ	Chicago, Ill.	1.00

Posamezni člani:

Frank Selak,	Dartmoor, W. Va.	1.00
--------------	------------------	------

Klubi J. S. Z.:

Št. 182,	Meadowlands, Pa.	.40
Št. 69,	Herminie, Pa.	3.00
Št. 114,	Detroit, Mich.	4.00
Št. 181,	Lloydell, Pa.	1.00

Skupaj do 31. januarja 1922\$266.21

V zadnjem poročilu smo dejali, da je naš cilj pridobiti do 1. maja t. l. vsaj toliko društev, da bi štela skupna svota 150. To pomeni, da moramo pridobiti do tega časa še 79 društev. To ni mnogo zlasti ne, če se pomisli, da je še nad 700 podpornih društev, ki se smatrajo za napredna in na katere je upravela J. S. Z. svoj apel. Slabe gospodarske razmere se vpoštevajo; toda krnji so, ki so manj prizadeti, in iz teh krajev se pričakuje odzivov, da se na ta način odvaga kraje, kjer bi radi podpirali to akcijo; pa jo vsled teh razmer ne morejo.

Gibanje "Pomožne izobraževalne akcije J. S. Z." je treba djati na dnevni red seje vsakega resnično naprednega podpornega društva, dokler se ne izvrši naloga, ki je pred nami.

Delavci za delavsko izobrazbo!

Poptavki: V zadnjem poročilu je stalo v imeniku tej akciji prijavljenih društev, da je društvo Danica št. 44 SNPJ v Franklin, Kans., prav bi se imelo glasiti *Franklin-Boro, Pa.* Dalje je stalo, da plača društvo Gorenjec št. 120, Gallup, New Mex., po 3c od člana, prav bi se imelo glasiti po 5c od člana.

Tajniki društev so prošeni, naj pošiljajo vse prijavitelje tiče se "Pomožne izobraževalne akcije J. S. Z." na sledeči naslov:

*Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd.,
Chicago, Illinois.*



V preteklem letu je bilo v Zedinjenih državah ubitih 2,937 rudarjev, ranjenih pri delu pa je bilo 266,000 rudarjev. To so žrtve samo ene industrije, žrtve, ki jih je dala ustvarjajoča armada. Tem žrtvam se ne prirejajo slovesni pogrebi, niti ne omenja se jih ne. Ceni se le tisto junaštvo, ki mu je edini namen ubijanje.

SEMINTJA.

Izgredi v bolnišnici. — Hollywood.
— Washingtonska konferenca. —
Božja volja. — Eksplozija v Gatesu.
— Nove izkušnje. — Nevesele obljube. — Stavka v klavnicah. — 74 odstotkov. — Končno vprašanje.

V neki zvezini bolnišnici v bližini Chicage, kjer se zdravijo onespoboljeni veterani svetovne vojne, je prišlo do izgredov med belokožci in črnici. Četudi telesno pokvarjeni, dasiravno jim usoda na bojiščih ni bila mila, so v njih ostala plemenska sovraštva, ki so izbruhnili na dan celo v bolnišnici. Ker je bilo belokožcev več kakor črncev, so slednji pobegnili. Vojni departament je poslal v bolnišnico posebnega preiskovalca. Ameriška vlada namreč vedno preiskuje, toda le malo preišče.

Kje je vzrok, da belopoltni sovražijo črnice? In zakaj to sovraštvo izbruhne na dan celo v bolnišnici, kjer se ne more govoriti o križajočih interesih? Sovraštvo do črncev izvira največ iz južnih držav. Deloma izvira iz konkurenčnega delavskega trga, ker črnici ponujajo zelo ceneno svojo delovno moč. — Ampak kaj je vzrok, da so se fantje ene vasi hodili pretepati s fanti druge vasi? In da se spopadajo med seboj delavci različnih narodnosti samo radi narodnosti? Od kje izhajajo te mrznje?

Človek prenaša iz generacije v generacijo vse živalske instinkte in med temi so tudi mrznje — sovraštva brez vzroka. Te se bodo odpravile in se odpravljajo polagoma z vzgojo. In socializem bo največji korak naprej, ker bo odpravil tiste vzroke za mrznje, ki ne izvirajo samo iz instinktov. Trebljenje instinktov surovosti bo potem lažje in slučajni, kakor je bil v bolnišnici za onespoboljene veterane, bodo izginjali, ravno tako plemenski izgredi, ki se dogajajo od časa do časa posebno v ameriških mestih.

V Los Angelesu je brez posla in sredstev na tisoče kino-igralcev. V Hollywoodu v bližini Los Angelesa pa se nahaja tudi kolonija tistih kino-igralcev, ki so si že pridobili sloves, tisti sloves, ki je mogoč samo v deželi, kjer se ceni reklama nad vse drugo. Ti imajo sredstva in žive zelo razkošno; orgije so v krogih bolj plačanih igralcev v Californiji in drugod nekaj vsakdanjega. Komaj je obledela Arbuckleva afera, že ji je sledil umor kino-direktorja Taylorja. In ameriško dnevno časopisje je dobilo zopet priliko razkrivati "senzacionalne" pikantnosti. Razne "movie stars" spravljajo v zvezo s Taylorjevim umorom in slike lepih igralcev se vrste druga za drugo v "metropolitanskih" dnevnikih. Publika hlastno sega po takem čitvu. To je v prid sedanemu sistemu, kajti ljudstvo se opaja s poročili o škandalih in senzacionalnih umorih, pri tem pa pozablja na industrialno krizo in vse druge socialne naloge. Tisti, ki nam svetujejo, naj priobčujemo več takega gradiva, "ki ljudem ugaja", naj to stvar nekoliko globlje premislijo.

Dne 6. februarja je končala z delom washingtonska konferenca za omejitev oboroževanja. Zastopniki raznih držav so podpisali pogodbe. Za publiko — kajti podpisovanje pogodb se je vršilo na javni seji — je bilo vpriporjenih par lepih govorov, in zbor se je razpustil. Tisti, ki so prerokovali, da bo washingtonska konferenca fiasko, so se motili. Narejeni so bili dogovori, ki bodo, dokler se bodo izvajali, pomagali kapitalističnemu sistemu. Toda oboroževanja v tistem smislu, kakor žele pacifisti, washingtonska konferenca ni omejila. Kitajska delegacija, ki je podpisala pogodbe, tikajoče se Kitajske, je odšla domov z zavestjo, da je osvoboditev Kitajske izpod imperializma tujih držav stvar kitajskega ljudstva samega. Sibirski republika, ki na konferenci ni bila uradno zastopana, je lahko spoznala, da ji ni pričakovati mnogo pomoči od Zedinjenih in drugih držav v borbi proti japonskemu imperializmu. Konferenca je napravila eno: Velesile, med katere se danes v glavnem šteje le Veliko Britanijo, Zedinjene države in Japonsko, so napravile sporazum za izkoriščanje daljnega vzhoda. Francija se na tej konferenci ni mogla uveljaviti kot odločujoča sila. Italija pa je bila omalovaževana kot kaka država drugega reda, dasiravno je smatrana še vedno kot velesila.

Ljudje, ki se ne zanimajo samo za senzacionalne umore med kino-igralci in za družinske škandale med denarno aristokracijo, so delali na washingtonski konferenci kot morajo delati kapitalistični misleci. Kadar bo ljudstvo dalo nekoliko svojega zanimanja tudi problemom, pri katerih je treba MISLITI, bodo stvari prehajale za ljudstvo v boljši tir.

Papež Benedikt XV. je dobil naslednika v Achille Rattiju, ki si je nadel ime Pij XI. Dasiravno spremlja kardinale, zbrane v konklavu, po njih zatrdilo božja previdnost, vojujejo med seboj vendar precej vroče bitke, kajti kdor postane enkrat kardinal, bi postal rad še papež. Volitve so izpadle nekako tako, kakor nominacije za predsedniškega kandidata republikanske stranke leta 1920: Vsi znani aktivni kandidati so propadli, ravno tako tudi pri volitvah papeža. Ko so Rattija po izvolitvi vprašali, če sprejme službo božjega namestnika na zemlji, je odgovoril: "Ker je to želja vsemogočnega Boga, se ji pokoravam."

Vatikan, konklavi, ceremonije pri volitvah papeža, vse to spominja na stvari, ki se zde današnjemu modernemu svetu kakor bajke. Vatikan je danes najživejši spomenik preteklosti. Nadnaravna misterioznost cerkvenega sijaja je obledela, posvetna moč papeštva je izginila. Klerikalne stranke so edini ostanki politične moči starega papeštva. Bili so časi, ko je mnogo pomenilo, kdo je dobil stol sv. Petra. Razne vlade so intrigirale za svoje kandidate, kardinali so molili in glasovali; enkrat se niso mogli nikakor zediniti in mati cerkev je bila 33 mesecev brez poglavarja. Bili so časi, ko se je več papežev teplo za končno premoč. Božja previdnost torej ni vedno spremljala prelato, ki vodijo cerkev na sedaj že omajani Petrovi skali. Kadar bo dobro katoliško ljudstvo znalo misliti tudi o čem drugem kakor o samih čudežih, bo spoznalo, da so v Vatikanu ljudje z istimi slabostmi kakor vsi drugi in da ni v njih ničesar nadnaravnega, ničesar svetniškega. In kar je glavno, spoznalo bo, da ga cerkev tišči v preteklost teme in mu ovira pot v bodočnost svetlobe. Sedaj je še milijone ljudi, ki ne znajo čisto nič misliti, zato so vsako minuto pripravljeni poljubovati

noge papežu in se valjati v prahu pred vsakimi gospodarji.

V Gatesu, Pa., se je dogodila v premogovniku eksplozija, ki je zahtevala okoli trideset življenj. Vest je našla prostor v notranjih straneh velikih dnevnikov. Življenja premogarjev se jim ne zde važna; na tisoče in tisoče jih je brez dela, zatorej čemu bi se brigali zanje? Vesti o eksplozijah v rudnikih niso zanimive, interesnejše pa so poročila o Arbucklovih in Taylorjevih orgijah, ki se končajo z umorom. Kaj bi nastalo v drželi, če bi ji popolnoma odvzeli premog samo za dva meseca? Potem bi se ljudem nemara zazdelo, da so premogarji ravno tako važni in še mnogo potrebnejši, kakor kino igralci.

V Nemčiji stavkajo železničarji. Zahtevajo med drugim povišanje plač. Vlada se je uprla zahtevi. Delavstvo v mnogih drugih obratih se je pridružilo železničarjem. Unije in socialistične organizacije protestirajo, vlada se izgovarja, da ni sredstev in da dela nemški železniški sistem izgubo. Povdarja, da je v interesu države, da se ji ne nalaga novih finančnih bremen.

V interesu države je, da živi železniško delavstvo v dobrih življenjskih razmerah. Železopice so žile dežele. Železničarji so kri teh žil in ta kri mora biti zdrava. Težko je bankerotni državi jemati tam, kjer ni. Naj ima država kapitalistično ali kakršnokoli vlado, kjer ni sredstev jih ni. Sredstva v Nemčiji so še večinoma v rokah kapitalistov. V Rusiji so bila podržavljena, toda jih vseeno primanjkuje. Za unijsko gibanje po vsem svetu so bili dosedanja ruski eksperimenti poučljivi, ker so pokazali koliko more in koliko delavstvo v enem gotovem obratu sme zahtevati zase, ne da bi pri tem škodovalo interesom splošnosti. In unijsko gibanje v sovjetski Rusiji se giblje sedaj v znamenju reorganizacije in novih pravcev. Rusko delavstvo ne živi v ugodnih razmerah. In marsikaj bi lahko zahtevalo kar nima, pa bi moralo imeti, toda ne zahteva, ker kar bi eni pridobili, bi izgubili drugi. Rusija mora napredovati kot celota in si pomagati kot celota. To zahteva polprehajanja iz starega v socialistični sistem.

Nemško delavstvo trpi pomanjkanje; zakrivil ga je največ zavezniški, v prvi vrsti francoski imperializem, ki zahteva od Nemčije več kakor more dežela izmogniti iz sebe. Na drugi strani ima tudi Nemčija kapitaliste, ki niso nič bolj naklonjeni delavstvu kakor kapitalisti vsake druge dežele. Gre jim za profit in za varovanje kapitalističnih interesov. Toda stavka na nemških železnicah ima za državo globokeji pomen in kdorkoli bi že bil na vladi, bi mu nudila težak problem.

Izmed raznih panog ameriškega delavstva so v tej brezposelnosti najbolj prizadeti premogarji. V nekaterih krajih rovi popolnoma počivajo, v drugih obratajejo le deloma. Toda tako ne bo vedno ostalo. Kapitalistična mašinerija prihaja po svetu v gladkejši tir in treba bo zopet mnogo premoga. Sedanja kriza služi namenom premogovniških baronov. Najprvo je izpala premogarjem gmožna sredstva, kolikor so jih pač imeli. Mnogi, so popolnoma obubožali. V premogarski uniji se vrše ljuti notranji boji in organizacija je vsled njih posebno v nekaterih krajih zelo oslabela. Kadar je nasprotnik šibek in kjer je šibek, tam udari — je parola kapitalistov. Pogodbe med unijo in lastniki rovvov bodo v mnogih krajih kmalo potekle. Kompanije

so se na to že pripravile. Znižanje plač obljubujejo — za premogarje slaba tolažba. Unijo hočejo še bolj oslabiliti, in če ne zaveje v nji v kratkem boljši duh, jo bodo res oslabilili. Unijski uradniki izjavljajo, da pojdejo premogarji na stavko. Kompanije na to dejstvo opozarjajo oblasti, in jih pozivajo, naj se pripravijo in store potrebne korake za varovanje interesov publike. In generalni pravdnik Daugherty že pripoveduje, da je dovolj zakonov, ki se jih lahko uveljavi v slučaju krize — to je, če bo premoga primanjkovalo. Oblasti bodo nastopale proti premogarjem, kadar vstopijo v stavko, v vsakem slučaju.

Žveza premogovniških baronov v Indiani je podala izjavo, da morajo biti plače premogarjem v indianskem okrožju mehkega premoga radikalno znižane, nadalje je treba odpraviti tudi nekatere druge kondicije. To pomeni, da se znižajo plače in odpravijo malenkostne ugodnosti pri delu, ki so si jih priborili premogarji tekom zadnjih par let. Boj je pred vratmi. In ako ga hočejo ameriške unije uspešno vojevati, se morajo otresti nazadnjaških predsodkov in priznati načelo razrednega boja. Kadar ga priznajo, si bodo lahko dale v svoj program poleg zahtev za povišanje plač tudi višje cilje — odprava kapitalističnega sistema in njega nadomestitev s socialističnim.

Stavka v klavnicah je preklicana. Završila se je s porazom delavstva — in tak konec je bil jasen od vsega začetka. Unija klavniškega delavstva je s tem za gotovo dobo temeljito oslabiljena. Delavstvo je bilo nekaj dni navdušeno, vršili so se izgredi, sklicevali shodi, prirejale demonstracije, mesarski trust pa je vodil obrat naprej, v začetku sicer z zmanjšanimi močmi, deloma s stavkokazi po poklicu, deloma s stavkokazi, kateri so se poslužili prilike dobiti delo in s tem — kruh, ki ga je mnogim že več mesece primanjkovalo. In delavstvo v klavnicah je v ogromni večini nezavedno. More se ga hipno navdušiti, porabno je v gotovih momentih za masno akcijo, kakršno zamišljajo ljudje z "delinsko boleznijo levičarstva", ampak toda za resen, solidaren in discipliniran boj ni sposobno. Armour in drugi mesarski baroni poznajo svoj človeški material. Porazili so stavko, v začetku stavke podražili meso, znižali plače, povečali produktivnost svojega delavstva in s tem sebi povečali dividende. Ako pa bi bilo delavstvo zavedno, solidarno in disciplinirano, voljno odločno vztrajati v boju, bi se stavka drugače končala. Ali pa bi niti do nje ne prišlo. Ker ni še zavedno, ga je treba vzgojevati, kakorkoli se nekatere posmejujejo tej besedi. Resni ljudje med delavstvom vedo, da ničesar ne nadomesti vzgoje, ki pa mora biti socialistična vzgoja. Unije je treba prežeti s socialističnim duhom in šele potem bodo sposobne za boje, s katerimi bodo dosegle uspehe, ki ne bodo samo momentalni uspehi, katere lahko odpihne vsaka sapica kapitalistične strategije.

Življenske potrebščine v tej deželi so se v zadnjih osemnajstih mesecih pocenile za 19,5 odstotkov. Tako poroča Department of Labor, ki nadalje omenja, da so cene življenskim potrebščinam v Zedinjenih državah 74,3 odstotkov višje kakor leta 1914. To je zelo zanimivo poročilo in delavstvo bi moralo o njem misliti. Življenske potrebščine se v splošnem niso znižale od leta 1914 niti za 30 odstotkov. Kaj pa plače? V jeklarski industriji plačajo sedaj od \$15 do \$22 na teden. Tistih, ki zaslužijo več, je vedno manj. Primerne

plače bodo imeli v jeklarnah le še nekateri važnejši poklici in pa favorizirani delavci. V Minnesoti zaslužijo rudarji od 80 do \$100 na mesec. Če še niste delali v minnesotskih rudnikih, si vam bo težko predstavljati naporno delo rudarja v Minnesoti. Plača, ki jo dobivajo rudarji za svoje delo sedaj, sploh ni plača. Lahko bi rekli, da je le nekakšen "honorar", ki ga dajejo kompanije rudarjem, da si morejo zanj kupiti vsaj toliko hrane, da si drže do gotove starosti dovolj veliko moč za naporna dela v rudnikih. Pri tem jim ostaja še nekoliko za "munšanji", ki se ga popije največ v krajih, kjer je delavstvo najbolj potiskano k tlom. Več se boste lahko poučili iz članka "Socialne razmere in alkoholizem", ki je bil priobčen v 735. številu, "Proletarca."

Kolikšna je bilo povprečna plača ameriškega premogarja v preteklem letu? Ako bi jo statisti navedli — kar bodo v bodočem boju gotovo storili — se bo moral marsikdo vprašati, kako je mogoče ljudem s takimi plačami sploh preživljati družine. Pa jih vendar preživljajo — vprašanje je samo: kakšno je tisto življenje?

Življenski nivo ameriškega delavca pada. Unije ne morejo obvarovati plač, ki si jih je delavstvo priborilo od leta 1917 naprej; sicer ne toliko priborilo, kajti družbe so bile vsled posebnih razmer primorane povišati plače ne samo v unijskih, ampak tudi v drugih obratih. Unije so storile le pritisk, da so povišanja plač hitreje prišla. Visoke plače so ostale sedaj v veljavi le še v nekaterih strokah izučenih delavcev. Za ameriški proletarijat je tukaj vprašanje, kakšne poti se mu je posluževati v bodoče, če hoče, da ne bo stradal v deželi, ki ima vsega v izobilju.

V času sedanjega kaosa, ki je posegel v vse pango življenja, in vse države in vse organizacije, se najdejo v vseh taborih "krenki", ki z grozljivimi besedami ali pa tudi z nasilnimi dejanji propagirajo svoje nazore. Na eni strani najdete ameriške fašiste, ki z nasiljem varujejo "institucije republike in branijo njeno zastavo" — seveda, ako bi bilo to, kar oni zatrjujejo, res. Na drugi strani se dobe krenki v delavskih vrstah, ki so čez noč izkopali nov rešilni evangelij in našli novo pot, čisto in ravno, v obljubljeni deželo. Že od leta 1919 ga vodijo ti odrešeniki, pa so še vedno tam kjer so bili v začetku. Ampak in streljanju fraz so še vedno nedosegljivi in vloge odrešenikov še vedno igrajo. Zavedno delavstvo jih samo opazuje — slede pa jim le male skupine, ki verujejo, da so na svetu še vedno Mojzesi, ki lahko popeljejo človeštvo čez noč v deželo, v kateri pada sladka mana. Take dežele niti In tudi Mojzesov ni. Toda neumnosti in nerasodnosni je še mnogo na svetu.

V Allegheny County, Pennsylvanija, so si oblasti nabavile par strojnih pušk, da jih bodo rabile na lovu za banditi. Bandite bodo lovili s strojnimi puškami! Mar nastopajo banditi v četah? Kaj, če bi se te puške rabile proti takim banditom, ki delajo v jeklarnah in rovih? Na primer, če se dogodi, da bi zastavkali? Na stavki se delavci spremene v bandite....

Narod se more le tedaj imenovati zadovoljen, če je zadovoljena njegova masa, to je delavski razred. Ta zadovoljnost je pa nemogoča v kapitalističnem sistemu; odvisna je od uspeha socializma.

JUSTICA — SLEPA DAMA.

Človeška Justica je uboga reva. Rada bi bila nekaj velikega; ali tudi v njeni duši vodita volja in moč trdovraten boj, in moč ne more doseči volje.

Justica je hotela odpraviti barbarstvo osebne- ga maščevanja. Nadomestiti je hotela Jehovo na zemlji. Osveto in pravičnost je hotela socializirati.

"Ti, človek posameznik, ne znaš biti pravičen. Ako, se ti je zgodila krivica, se zbuji v tebi srd, ki potlači vse druge občutke. 'Okó za oko, zob za zob,' praviš, toda z zobom vzameš celo glavo, z očesom uničiš življenje. V svojih zadevah si subjektiven. Svoj bol čutiš, pa jo še pretiravaš in ne znaš in no- češ razumeti okolščin, ki lahko olajšajo grešnikovo krivdo. Zato ne sme biti osveta prepuščena tebi. 'Moje je maščevanje,' pravi Bog. Ali ker je on predaleč, prevzame v njegovem imenu družba ma- ščevanje. Le ona more biti objektivna, kajti tisti, ki je storil krivico, in tisti, ki jo trpi, je njen član. Ona lahko brez predsodkov razsodi med obema."

Družba je organizirala pravičnost. In zdaj se lahko zanašas nanjo, o človek! Ona je tako božan- ska ustanova kakor cerkev.

Ali ta družba, prijatelj človek še ni tvoja druž- ba, še ni družba človeštva. Ampak razredna je. Si- novi in hčere Adamove, bratje in sestre po Bogu, so razdeljeni v gospodarje in hlapce, v bogate in revne, v privilegirane in brezpravne. In v razredni družbi je vse razredno — tudi boginja Justica.



DOGODEK IZ KRČME.

(Odlomek iz Cankarjevega predavanja na tržaškem "Ljudskem odru" l. 1913).

Ni dolgo tega, da sem videl delavce, ki niso ne strokovno, ne politično organizirani. Sedeli so v go- stih gručah, ženske in moški, v umazani, zatohli krč- mi; pred vsakim parom steklenica žganja. Nikoli še nisem videl tako izpitih, upalih obrazov — izpitih in upalih od težkega dela, od slabega življenja in od žga- nja. Peli so narodne pesmi — hripavo kričanje brez melodije in brez besed... Ko sem jih gledal in poslu- šal, mi je bilo slabo — slabo ne od zatohlega zrduha, ki je puhtel iz krčme kakor iz apnenice, tudi ne od alkoholnega stradu — temveč slabo od srpa in srda.

V srd in sramu sem pomislil: kaj niso celo ti ljudje, neizobraženi, neorganizirani, ki jih je dostojni kulturni narod z zaničevanjem zavrgel in ki jih ime- nuje poživinjene — kaj niso celo ti ljudje kulturni de- lavci? Kaj ne sloni vsa kultura na njih zmučenih ple- čih, kakor je slonela nekoč grška kultura na plečih helotov, rimska kultura na plečih vsenarodnih suž- njev? Kaj ni delo teh zaničevanih, nepoznanih tisti te- melj, na katerem zidamo svoje kulture babilonski stolp, ki se skoro dotika že oblakov? ... Oblakov se dotika babilonski stolp naše kulture in tisti, ki ga nosijo na svojih trudnih plečih, ga ne vidijo, ker so njih motne uči uprte v tla! ...

Še sem slišal njih divje, nerazločno kričanje in sem povsili glavo in sem šel osramočen po svoji poti ...

Ljubljanska policijska bilanca.

Ljubljansko policijsko ravnanje je izdalo iz- vid, ki podaja na zelo poučen način ljubljansko živ- ljenje v pretečenem letu, kolikor ga je bilo pod poli- cijskim nadzorstvom. Naj sledijo najvažnejše številke: Varnostna straža in policijski detektivji so izvršili sku- paj 4229 aretacij. Izročili so sodišču 1008 oseb. — Ovadb: Varnostna straža je napravila 5120 ovadb, po- licijski detektivji 906 ovadb in so izvršili 11,330 poiz- vedb ter 224 hišnih preiskav. — Kaznj: Pri policijski direkciji je bilo kaznovanih 6082 oseb, med temi radi pijanosti 1008, radi prestopka cestno-policijskega reda 3169, radi prostitucije 55, z izgonom v domovinsko ob- čino 803. — Na policijsko zaporno kazen je bilo obso- jenih 467 oseb, na denarno globo 4257 oseb, katere so vplačale 375,703 K globe, in sicer za ubožni zaklad mestne občine ljubljanske 203,087 K, za druge mestne občine 20,720 kron, za državno blagajno radi pijan- čevanja 150,996 K. — Društvene zadeve: Novih dru- štev so ustanovili 66, javnih predavanj je bilo 33, dru- štvinih zborovanj 381, javnih ljudskih shodov 79. — Časopisje: V policijskem okolišu je izhajalo 1921. leta 86 časopisov ter 181 knjig in brošur. Novih časopisov je pričelo izhajati 19, prenehalo pa je izhajati 6 časo- pisov. — Veselice in druge prireditve: javnih plesov je bilo 107, javnih zabav in veselje brez plesa 272, podalj- šanje policijske ure 389, javnih koncertov in drugih produkcij 984, gledaliških predstav 507, cirkuških predstav 61, plesnih šol 11. Tukaj bi pripomnili, da je število nekulturnih veselje veliko preniško navede- no, ker manjkajo seveda nenaznanjene in zasebne pri- reditve v znamenju alkohola in podobnih čednosti. Koliko je bilo teh? Morda ni bilo še leta, ki bi nam v tem oziru tako "prednjačilo" kakor preteklo! — Potni listi: Novih potnih listov je bilo izdanih našim držav- ljanom skupaj 5600, vidiranih je bilo 4700. Vidiranih potnih listov tujim državljanom je bilo 13,257, od teh samo za Italijo 11,556. — Tujski promet: v ljubljanskih hotelih je prenočilo 72,039 oseb, največ pri "Slo- nu," kjer se zbira, kakor znano, cvet verižništva. — Zglasilni urad je prejel še 36,734 stanovanjskih prigl- asov in 30,522 odglasov. — Na glavni kolodvor je došlo v letu 1921. 1,028.885 in odpotovalo je 824,359 oseb. Na državnem kolodvoru je vstopilo in izstopilo 235,253. Na Dolenjskem kolodvoru pa 139,053 oseb. — Orožnih listov je bilo izdanih 333. — Nравstvenih izpričeval 10,100. — Ljubljana je ogledalo vse Slovenije, zato je vredno pogledati si njene številke. Na nekaj pa so pri policiji očitno pozabili: na kino! Koliko je bilo tam predstav in koliko "prometa" in koliko — pohujšanja? Ker ljubljanski kino v tem oziru ne spada ravno med najbolj priporočljive. — ("Napej.")



Po sreči koprni človeštvo, a sreča je kakor fan- tom, varajoč oči in duha, približajoč se v temi kakor živa prikazen, na katero je treba le posvetiti, da se jasno spožna, a razblinjajoč se v prazen zrak, čim poseže roka po sveči. Ali človek, ki ne more uničiti zemlje, da bi čarovniško ustvaril paradiž, napravi zemljo samo lahko rodovitnejšo in lepšo, in kar more storiti dobrega in boljšega, toliko sme in mora storiti.

Kdor spozna potrebo kakšnega dela in pravi danes "HOČEM," jutri se mu pa že ne zdi važno in se mu po- jutrnjem ne ljubi, ne bo nikdar storil nič velikega.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

RAZNO IZ PULMANA.

PULMAN-CHICAGO, ILL. — Slovenska naselbina na Pullmanu ni kompaktna. Pomešana je vsekrižem po tem predmestju prostrane Chicago: celo dve družini je težko najti skupaj. Raditega je neznancu, ki ne pozna dovoljno naselbine, zelo težko nabirati nove naročnike "Proletarca". Ker pa je agitacija za list potrebna, bodo "old timerji", katerim so poznani vogali vseh ulic v naselbini in še celo izven nje, gotovo skrbeli, da se delavsko glasilo "Proletarca" čimbolj razširi, da ga bo čital sleherni rojak kar mu bo pripomoglo k umevanju delavskega položaja s tistega vidika, kakor je za zavednega delavca potrebno. Postalo jim bo jasno marsikaj, kar jim sedaj ni; n. pr., podučili se bodo o mogotcih, oziroma mogoteu, po katerem ja naša naselbina dobila ime. Komu niso znane "Pullman" kare? Po imenu so znane vsem delavcem, čeravno se ne vozijo v njih. Delavci jih samo izdelujemo, da se v njih vozijo drugi — tisti, za katere delamo. Kompanija nam da delo, mi izdelujemo kare, plačo pa nam da tolikšno, da nam komaj zadostuje za najskromnejše življenske potrebščine. In kadar se že rdi, da si bo delavec, vsaj ta ali oni, nekoliko opomogel, da bo dal merda par centov na stran, tedaj pa-halo! — ustavimo delo, ti si ob službo, potrošiš kar si si prihranil, pa si spet med "tasuhimi". Ta igra se vedno ponavlja.

Dela se tudi tu jako po malem, eni seveda nič. Sicer pripovedujejo, da v Pullmanovih delavnicah ni ravno najslabše, da je v mnogih krajih še slabše, ampak ljudje, ki morajo v njih delati, vedo, da je slabo. In še slabše je za tiste, ki iščejo delo pa ga ne dobe. Teh je danes povsod dovolj. Plačo so ponovno znižali za 50c dnevno. Delavce ne vprašajo za dovoljenje, ampak jim enostavno sporoče, kadar so plačilni dnevi. V začetku so bile kompanije toliko prijazne, da so dajale vprašanje za znižanje plač delavstvu na "glasovanje"; potem pa so sporočale javnosti, kako jih delavstvo prosi, naj se mu znižajo plače. Tudi delavne ure so podaljšali od osem na deset ur. Dokler je bilo potrebno radi nujne produkcije, so šttili delavstvo v gotovih obratih razni izjemni zakoni, ki so jih uveljavljale zvezine oblasti. No, danes tudi tega ni več treba. Zato daljšajo delavnik in znižujejo mezdno. To so vzroki, zakaj izdelovalci pulmanskih voz nimajo sredstev, da bi se vozili v njih. Saj jim še za poulične kare primanjkuje, kamli za pullmanske vozove.

Izkušenj, pridobljenih tekom zadnjih par let, smo lahko spoznali, da nobeni izjemni zakoni, ki varujejo delavstvo — ne v interesu delavstva samega — ampak v interesu kapitalizma, v tem slučaju interese kapitalistične države — niso trajni in raditega nezanesljivi. Če so kapitalisti popuščali, so to delali pod pritiskom razmer. In danes vračajo delavstvu — vračajo z obrestmi, toda ne s takimi, ki bi bile po godu delavstvu.

Iz situacije kakor je, je samo en izhod: organizacija. Močna organizacija delavstva, sloneča na podlagi razrednega boja, bo mogla zaježiti vedno večji val ofenzive ameriškega kapitalizma. Politična in strokovna organizacija delavstva je pot iz današnjega kapitalizma. Politična in strokovna organizacija delavstva je pot iz današnje nesigurnosti v boljše življenske razmere. Toda, če hoče delavstvo spoznati pomen organizacije, če hoče vedeti, kaj je razredni boj in kako ga je treba iz delavske strani vojevati, mora čitati list kakor je "Proletarec."

Delavci na Pullmanu, pristopajte v socialistični klub št. 224. Jugoslovanske socialistične zveze. Neznajte se drug na drugega, češ, bodo že drugi opravili, mene tako ni treba zraven. Vsak izmed nas nekaj pomeni. Klub obstoji iz posameznikov, stranka obstoji iz klubov, internacionala iz strank. In čim močnejši so klubi po številu članstva, toliko jača je stranka, kateri pripadajo. Samo organizirana sila šteje.

V soboto večer dne 18. februarja priredi naš socialistični klub št. 224. veliko zabavno prireditev v znani Stancekovi dvorani na 205 E. 115th Str. Ob tej priliki vabimo vsa tukajšnja slovenska društva kakor ostalo občinstvo, da naš v obilnem številu poseti. Upam, da nas obiščejo tudi sodrugi in drugi rojaki iz "velike" Chicago. Glasbene komade bodo proizvajali tamburaši. Plesateljnim bo ustrezno, kajti dvorana je za ples izvrstna. Kot sem čul, nastopi tudi eden dober govornik, ki nam bo nekoliko raztolmačil današnje razmere in pomen organizacije.

Slovensko pevsko društvo "Slovan" dokaj polvoljno napreduje, bodisi s pevci in člani, kakor tudi s pevskega vajami. Zahvala gre v prvi vrsti požrtvovalnosti pevovodju g. Tisolu, ki brezplačno deluje v prosep pevskega zbora. Ker so člani Slovana večinoma tudi člani socialističnega kluba, se je nadejati, da bodo na klubovi priredbi 18. februarja zapeli par pesmic in s tem pripomogli do boljšega moralnega uspeha priredbe.

Pred dvema tedni se je tu s plinom zadušil rojak Tony Gorenčič, ki so ga tudi nazivali s priimkom "Cleveland". Doma je bil od Žužemberka na Dolenjskem. Kako se mu je pripetila nesreča, se sedaj ko to pišem še ne ve. Ali je bil vzrok v njegovi nepazljivosti pri ugaševanju luči ali karkoli že, morda ne bo nobenkrat znano. Na svetu se dogode stvari, ki so znane samo Bogu, kako so se pripetile. . . Bodite previdni pri rabi plina.

BALTHAZAR.

NEKOLIKO ODGOVORA.

NORTH CHICAGO, ILL. — V "Proletarcu" z dne 26. januarja t. l. je bil priobčen dopis Martina Judniča, o katerem ne morem reči, da je bil dopis, ali kritika ali karkoli že; jaz ne vem, kako bi stvar imenoval.

Nanj ne bi odgovarjal, toda ker je bil dopis nekam čudno zavit, se mi zdi potrebno, da čujejo čitatelji Proletarca tudi drugo plat zvona. Če bom pri tem nekoliko oseben, naj se vpošteva, da je bil tudi Judničev dopis oseben.

Prižnam, da ima M. Judnič dobre ideje, toda po mojem skromnem mnenju mu primanjkuje zmožnosti, da bi jih uveljavil. Kdor hoče stvarno delovati v korist kake ideje, se mora varovati jeze, nervoznosti in naglosti. Kdor hoče pridobivati naročnike Proletarcu med naprednjaki, mora iti do njih. Iskati jih samo v domišljiji še ni dovolj. Kdor hoče kaj doseči na družbenih sejah, se ne sme čez mero razburjati. Če propade tvoj predlog, ostani miren, ne kriči in ne napačaj in predvsem — ne poročaj v javnost neresnice. Ako propade enkrat, morda zmagaš drugič. Naglo, jezo no zapuščanje seje, ker se ne zgodi po tvoji volji, ti ne bo pridobilo ugleda med članstvom.

Res sem se izrazil: "To je pa od rdečkarjev." Po mojem mnenju te besede niso za nikogar žaljive. Tudi mene so že nazivali s tem imenom, z brezvercem itd., pa se nisem vzrujal zato. Naročnik sem Proletarca in par drugih naprednih listov, čitam jih, in ker jih čitam, se dobe ljudje, ki mislijo in pripovedujejo: "Ha, glejte, kakšen je, kaj podpira in čita!" To me ne žali. Že prej sem bil informiran, da bo nekoliko nasprotstva akciji, vsled katere se je dogodila ta afeta. Ako bi pazno premislil stvar, bi se skušal poglobiti v vzroke in potem bi lahko javnosti stvarno poročal. Ni važno, kdaj je bilo pismo prečitano. Tudi smatram, da sta SNPJ, in JSZ, dve popolnoma različni organizaciji, četudi ima SNPJ namen vzgojevati svoje članstvo. Toda kot organizaciji nimata ničesar skupnega. Zato sem smatral, da je bilo treba najprvo rešiti društvene in jednotine zadeve, potem šele pridejo na vrsto stvari, ki so izven strogega društvenega delokroga. Ako tajnik društva dobi pisma za društvene seje, ki se ne tičejo direktno društvenih ali jednotinih zadev, mislim, da jih sme preje članstvu na kratko objasniti in potem vprašati, ali se jih čita ali ne.

Ni res, da sem se med čitanjem dopisa posmehoval in "rezal obraze." Pa recimo, da bi se smejal; saj smeh je dovoljen, ali ne?

"Neki član je predlagal, kateri nima vpliva pri članstvu..." Bolje bi bilo direktno povedati: "Martin Judnič, kateri nima vpliva pri članstvu, je predlagal, naj se daje iz društvene blagajne, oziroma se društvo zaveže dajati \$1 mesečno" itd. No, in tajnik društva Sloga je predlog za pridruženje k pomožni izobraževalni akciji JSZ, obakrat podpiral in zanj glasoval. Ali ni to resnica? Zdi se mi, da bi stvar vseeno drugače izpadla, ako bi stavil predlog kdo drugi, in to iz vzrokov, ki so navedeni že v začetku dopisa.

Tudi mi je nerazumljivo, zakaj naj bi društvo dajalo moč tajniku pobirati prispevke v podporo "Proletarcu?" Saj si to nalogo lahko sam vzame. Ako bi pa društvo pristalo na ta apel, potem bi drage volje izvrševal društvene sklepe. Iz tega razvidite, da se mi ni bilo treba zvijati. Na ravno isti seji je bilo prispevano \$2,75 za Proletarca; svoto sem izročil Antonu Lukaniču, ki jo je odposlal kamor spada.

Judničev dopis me slika kakor nasprotnika socializmu. Proletarcu in napredku. Zdi se mi, da tega ne misli resno, ampak ga drugje "žuli."

Dopisnik vseeno ni povedal resnice, kaj so glavni vzroki, da se društvo ni odzvalo apelu JSZ. Tudi bi jaz lahko povedal, zakaj nimamo socialističnega kluba, četudi me dopisnik smatra, da sem še daleč za njim.

Kar se tiče društvenega predsednika, češ, da je "slab parlamentarec," naj pripomnim, da se vsi učimo. Lahko postane še eden izmed najboljših.

Omenjaš ali kritiziraš — ne morem reči za gotovo kaj je — "desno roko" S. N. D., misliš pa v resnici Čitalnico, in njene člane za "jojneprednjake." Ali bi hotel dopisnik povedati, kje je več naročnikov za Proletarca: ali med "jojneprednjaki," ali pa pri bitju, katerega stvarnik je dopisnik? — JOHN ARTACH.

(Že večkrat smo povdarjali, da so kolone Proletarca odprte dopisnikom. Smatramo, da so kritike na mestu, toda do skrajne meje bi se morali dopisniki izogibati osebnosti. Osebnosti razdore še postružujejo. V Waukeganu in North Chicagu je dovolj veliko polje za stvarno delo na socialističnem in kulturnem polju. Ako se kdo s kom ne strinja, zato še ni treba osebnih bojev. Nam so dobrodošli vsi tisti, ki so pripravljeni delati za socializem, ki res tudi delajo za stvar. Obsojamo pa indiferentnost in cincanje, ki je v največjo škodo delavski stvari. — Ured).

V UPOŠTEVANJE.

CHICAGO, ILL. — Prihodnja redna seja soc. kluba št. 1, JSZ., se vrši v petek večer dne 17. februarja v dvorani SNPJ. na 2657 So. Lawndale Ave. To naj vpoštevajo člani in tisti, ki mislijo pristopiti v klub.

Vstopnice za priredbo našega kluba, ki se vrši v nedeljo dne 26. marca, so izdane. Vsak sodrug naj si jih nabavi in jih prodaja. To bo ena največjih slovenskih priredb, ki so se vršile zadnje čase v Chicagu. S to priredbo bomo proslavili obletnico pariške komunice. Program priredbe bo zelo bogat. Objavljen bo, kakor hitro bodo urejene še nekatere podrobnosti. Polovica čistega dobička je namenjena v ruski pomožni fond.

Priporočam sodrugom in sodruginjam, naj se udeležijo zabave, ki jo prireja slovenski socialistični klub v Pullmanu v Stancekovi dvorani v soboto 18. februarja zvečer. Vzemite Cottage Grove Ave. karo št. 4, ki jo lahko dobite na 22nd St. in Indiana Ave. in se peljite do konca. Potem imate par blokov hoda do dvorane; ali pa vzemite State Street karo do 115. ulice. Dvorana se nahaja na 205 E. 115th Ave. Vstopnina v predprodaji 35c, pri vratih 50c. Čikaški sodrugi in sodruginje jih lahko dobe v upravnistvu Proletarca.

Kdor le utegne, naj se udeleži velikega shoda socialistične organizacije okraja Cook, ki se vrši v Ashland Auditorium v nedeljo dne 18. februarja ob pol treh popoldne. Govorili bodo Hillquitt, Maurer, Oneal in drugi. Vstopnina 25c.

Ker je za konvenčne stroške socialistične stranke razpisan izreden assessment 50c na člana, naj si vsakdo oskrbi v svojo člansko knjižico konvenčno znamko. Konvencija stranke se bo vršila dne 22. aprila v Clevelandu.

Priporočam vsem tistim, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, naj pristopijo v klub št. 1, ki zboruje na prej omenjenem prostoru, ali pa h klubu štev. 224 na Pullmanu, ki zboruje vsaki drugi petek v mesecu v Stancekovi dvorani na 205 E. 115th St. — Tajnik

TELEBANOV DOPIS.

MOONSHINE CITY, KOKAKOLA. — Ker so na odslovili v tovarni zobotrebecev, kjer sem bil vpislen sem šel na obisk v znamenito mesto Čikago. Ime Čikago izhaja menda od besede čika — čikanje. Na tančnejše bi to stvar lahko razložil Mike Cigareta, ki se je v Jolietu čisto pokvaril, da še za kajenje cigaret ni več dober.

Čikago je veliko mesto in marsikdo se v njem izgubi, tako da samega sebe več ne najde, namreč takega, kakršen je prišel v Čikago pred leti.

Prisedši v Čikago sem šel v restavracijo. Ščurke servirajo v čikaških restavracijah zastoj, za kruh in "šmir", ki mu pravijo radi lepšega masla, pa je treba posebej plačati.

Po polurnem pohajanju po ulicah sem se sešel z rojakom — čisto po naključju — s katerim sva sčasoma lovila meglo v San Francisco. S tem sva šla v kabet in potem v neko plesno dvorano. Da ste vi videli ta ples! Vsi plesalci stoje na mestu in se tresejo, obraze ti pa režejo, kakor da se imajo zdaj zdaj pogrezniti v zemljo. Prijatelj me je predstavil par slovenskim dekletom, toda plesati nisem šel ker na znam, ne po novi šegi. Z mladima rojakinjama sem nekoliko pokramljal, toda ne veliko, ker so bile zaposlene s precej "fletkanimi" fanti. Prijatelj mi je pravil, da sta to hčerki dveh strogo katoliških družin. Od kar imajo v Čikago novega župnika, se dekleta boje zahajati na domače plesne priredbe, ker hodijo potem druga drugo tožariti k gospodu, kako se obnašajo. Zato zahajajo v druga plesišča, kjer niso tako izpostavljena hudobnim očem ostalih Marijinih hčera fare sv. Štefana. Jaz jih seveda ne bom izdajal.

Potem sem jo ubral v naselbino, ki ima med čikaškimi rojaki različna imena. Eni ji pravijo "west side", drugi "pri cerkvi", tretji pa so jo pričeli imenovati "Skazatown."

Pri tej cerkvi imam teto, ki je velika moralistinja in še večja opravljivka, kakor so vse dobre pobožne in čiste ženske, na katere so pozabili moški in Bog. Ako bom kedaj na kakega pečlarja jezen, mu bom priporočil to mojo teto za ženo. Jaz sem jo obiskal in mi je povedala, da dela "pri slavnikih". Pritoževala se mi je, da se letos bolj po malem dela, pa še manj zasluži. Veliko reči mi je povedala teta o "slavnikarskih zadevah," ki pa se jih nisem zapomnil. Tudi meni je brala levite in mi dajala dobre nauke — Bog naj jo blagoslovi.

Obiskal sem tudi prijatelja Guržona, s katerim sva bila skupaj v orožniški službi v Bosni. Mož s sedanjim življenjem ni posebno zadovoljen, in ko sva bila sama, mi je dejal: "Takrat ti je bilo življenje! Dekleta v Bosni so bila vsa drugačna kakor pa tista, ki smo si jih tu dobili za pokoro."

Videl sem, da prijatelja Guržona nekaj teži, da ni srečen v sladkem zakonskem jarmu. Nisem izpraševal dolgo, ko mi je povedal kratko, pa zanimivo povest, ki ima to lastnost, da je čisto resnična. Povest je v kratkem sledeča: Guržonova mama so v soboto spekli potico, kakršna bi se dopadla celo sladkosnednemu Trbovcu, če bi jo dobil kos. Drugi dan je bila nedelja, kakor je že navada po vsaki soboti. Ata Guržon so vprašali mamo Guržon, če jim dajo kos potice za zajutrek. Mama pa so mu dali samo kavo in rekli "staremu", naj gre najprvo v cerkev, potem pa morda dobi kos potice. Guržon je ubogal, kakor ubogajo vsi dobri možje. Na potu v cerkev se je sešel z Leonardom Mladenčičem, kateremu je potožil trmo svoje žene. Leonard, ki je vpislen pri "Katoliški lesčerbi", ve, kako se strahujejo žene, pa je svetoval Guržonu, naj gre lepo v cerkev, po maši pa naravnost domov in pošteno premikasti svojo ženo. Guržon se je parkrat že v cerkvi spozabil, posebno pri povzdigovanju in zavijanju, pa je pričel nabijati okoli sebe, da ga je morala poleg njega sedeča ženska posvariti, da se ni treba trkati s tako močjo.

Guržon se je vrnil domov s trdnim sklepom, da bo v hiši uveljavil svojo oblast. Vstopil je, pričel is-

kati pripravno palico in ko je ni našel, je odtrgal od nekega zaboja kos deske in potem je pričelo cviljenje. Sosedje so tekli skupaj, eni so se zgražali v poljskem, drugi v litvinskem, v nemškem, češkem, italijanskem in slovenskem jeziku. Toda Guržonke ni šel nihče braniti. Ko je Guržon opravil svojo možato dolžnost, je žena tekla na policijsko postajo in dobila za svojega moža zaporno povelje. Nesrečni Guržon je bil aretiran in bilo mu je žal, zakaj ni žene še bolj pretepel, da ne bi mogla iz hiše. Guržonko je bilo na večer že strah, pa je šla na policijo, naj ji izpuste soproga. Varščina je bila nizka in žena je imela dovolj denarja s seboj. Toda, ko jo je policaj privedel do užaljenega moža, je ta odločno odklonil zapustiti ječo. Morala je iti sama domov. Drugi dan se je dogodek ponovil in ubupana žena je šla tretji dan k župniku Kazimirju, naj ji da v tej stiski dober svet. Župnik, ki je po zatrdilu faranov zelo blaga duša, se je potrudil sam na policijo, govoril s Guržonom, plačal varščino, seveda ne s svojim denarjem, in ga odvel iz policijskega zapora. Da, celo toliko se je potrudil gospod župnik, da so možu omilili kazen. Samo pet dolarjev za pretepanje žene! Jaz sem nekoč plačal petindvajset, pa sem komaj roko položil nanjo.

Guržona sem potolažil kolikor sem pač mogel, kajti z ženo ne govorita niti besede. Jaz bi se v njegovem položaju čutil srečnega. Iskal sem prilliko govoriti z njegovo ženo kadar ne bi bil on navzroč in se mi je ponudila. Ampak sem slabo izkupil. Povem vam, da se ni dobro utikati za posredovalca v družinske zadeve.

Obiskal sem še neko drugo družino, ravno tako pobožno kakor je Guržonova. Gospodinjo poznam še iz starega kraja, pa sem si mislil: "V Čikagi si, zakaj ne bi obiskal še to žensko?" Našel sem njeno stanovanje. Naslov so mi dali v župnišču. Ko sem dospel v hišo, je pestovala otroka. Pozdravila sva se, povedal sem ji, kdo sem in od kod, kajti ona me ni več spoznala. Potem se mi je potožila, da je otrok "nekaj bolan." Pogledal sem dete, in četudi nisem zdravnik sem vendar videl, da je otrok nevarno bolan. "Pokličite zdravnika", sem ji dejal. "O, saj ni tako nevarno. Sitno je le, da ga je treba imeti vedno v naročju. Čež par dni bo že bolje."

Ko sta se dobra roditelja drugo jutro prebudila, je mati vzela otroka k sebi, ampak otroku je že odleglo. Samo njegovo truplo je ostalo na tem svetu, nežna dušica pa se je poslovila od njega tekom noči. Mati je seveda jokala, ampak jok ji ne opere greha. Tudi ona je šla k župniku in mu povedala vse po pravici. Župnik je dejal, da ni storila prav, ker ni pozvala zdravnika, posebno, ker ji je bilo to svetovano. Toda kdo ve, morda bi Bog poklical dete vseeno k sebi. Bila je njegova volja da je umrl — zdravnik ali ne zdravnik. Mati je šla potolažena domov, oče deteta pa je šel k pogrebniku, da je priredil mrtvaški oder.

Zvečer smo po stari navadi šli kropiti. Mati so zopet jokali, sorodniki pa so kropilec postregli z žganjem. Okoli 11. smo se pričeli pogovarjati o strahovih in steklenici, napolnjena z žganjem, se je vidovala praznila. Ko smo se proti jutru vračali proti domu, vsak na svojo stran, smo res videli strahove. Jaz sem šel spat k teti, ki me je zjutraj pošteno oštela vsled ponočevanja. Govorila je tako hitro, da ji nisem mogel pojasniti, kje sem bil prejšnji večer.

Zvečer sem šel s teto v cerkveno dvorano. Na sporedu je bila nekaka igra, pred odrom je bilo natakajeno na stojalo velikansko kolo s številkami ob robu, na katerega se je igralo za dobitke, v kotu pa je nekdo nabijal po glasovirju. Na mizi ob steni je bilo kup sveč; župnik jih je prodajal. Moja teta je kupila štiri, dve naj gorita za mojo dušo, dva pa za njeno, je pojasnjevala župniku. "Že dobro," je odvrnil. Plačala mu je dolar, vzela sveče, da jih bo v zakristiji izročila cerkovniku, toda župnik jo je prijel za roko: "Sam jih bom nesel gori. Ni se vam treba mučiti. Dve za vašo dušo in dve za njegovo," je ponovil. "Čemu pa bi tudi ti ne kupil par sveč?" — "Nimam denarja, osem mesecev že ne delam," sem odgovoril. Ko sem šel ob sedežih, sem čul možakarja, ki je svojemu tovarišu pošepetal: "Tiste sveče je že enajstkrat prodal. Plačal jih je po 10c, prodaja jih po 25c, torej dobiček je 15c od vsake. Prodati enajstkrat eno svečo samo v enem dnevu — pa kdo bi računal! Ko sem šel

s teto ven, mi je bilo žal, da nisem "gospod", da bi lahko tudi jaz prodajal sveče, škapulirje, svete podobne, blagoslovljeno vodo, molitvenike, rožne vence in podobne predmete, katerih je še zelo mnogo.

Dan poznej sem se poslovil od znancev in znank, katerih imam le malo, in opravljive tete, ter se odpeljal.

KOZMA TELEBAN.

Iz upravnništva.

V izkazu pridobljenih naročnikov Proletarcu še vedno pogrešamo precej imen, o katerih vemo, da bi lahko precej storili za razširjanje tega lista. Na vas je ležeče, da se razširja socialistični tisk. Malo truda, nekoliko požrtvovanja, pa se nekaj doseže. Poskusiti je treba.

Mi bi radi stalno izdajali list na 24 straneh (platnice vštete), ker na tej velikosti lahko nudimo čitateljem precej gradiva. Kdor list čita, nam bo priznal, da ima za to malo naročnino veliko gradiva, ki ima še to prednost, da je izbrano. Slovensko delavstvo bi imelo lahko socialistični list na 32. straneh tedensko, samo če bi se hotelo potruditi, da ga razširi. Vzdrževati "Proletarca" pomeni prinašanje velikih žrtv od strani nekaterih, koristi, ki so zasluga tega požrtvovalnega delavstva, pa uživajo vsi. Proletarec je veliko storil za probujo jugoslovanskega proletarijata in bo tudi v bodočnosti. Pri tem delu pričakujemo kooperacije od vse sodrugov in somišljenikov.

Iz starega kraja smo prejeli večje število knjige "Umetnikova trilogija," spisal Alojz Kraigher. Vsebuje tri enodejanke: "Umetnik v tujini." — "Umetnik v domovini" in "Umetnik v nebesih." Vse tri so drame. Vsa dejanja so v zvezi in predstavljajo življensko pot našega pisatelja Ivana Cankarja. Zadnje dejanje se vrši v nebesih. Nekateri osebe nastopajo v vseh treh dejanjih. Knjiga je zelo lična, toda prejeli smo samo mehko vezano. Upravištvu s temi vrsticami ne piše kritike o knjigi sami, kajti to je stvar drugih. Priporočamo pa, naj si jo nabavijo naši odri in tudi vsak inteligenten delavec bi jo moral imeti. Ker je tiskana na zelo lepem papirju, smo se informirali v knjigovезnici, koliko bi stala vezba. Sporočili so nam, da bi stala vezba 35c. Pošljamo vezano za \$1 iztis; mehko vezano po 75c. Priporočamo vam, da sežete po tej knjigi.

Kdor še nima Ameriškega družinskega koledarja, naj si ga naroči. Priporočajte ga v naročitev vašim prijateljem in znancem. Opomnite jih tudi na našo zalogo knjig.

Se vedno trajajoča industrialna kriza je onemogočila mnogim obnoviti naročnino. V nekaterih naselbinah traja brezposelnost že nad eno leto in razumljivo je, da se morajo v takih krajih morebitni prihranki naših delavcev popolnoma izčrpati. V nekaterih drugih krajih je bolje in brezposelnost ni tako občutna. Tam, kjer je mogoče, se ne bi smela zamuditi nobena priložnost za agitacijo v prid nabiranja novih naročnikov Proletarcu. Kakor nam sporočajo iz Clevelanda, priredi klub št. 27, JSZ, dne 5. marca zabavo v prid Proletarcu. Naj bi clevelandski sodrugi posnemali tudi druge naselbine.

S. Frank Žerovec iz Kenoshe, Wis., nam piše: "Ker je Proletarec postal sedaj tako zanimiv list — mislim, da poseka vse druge liste — mu bom v tej naselbini skušal pridobiti nekaj novih naročnikov. Hipnih uspehov ne bo, kajti naši ljudje so tukaj še zelo brezbrizni. Prosim, pošljite mi vse potrebne listine in naslove naročnikov..."

Anton Shubert, Keewatin, Minn., piše: "Zavedam se, da bi moral obnoviti naročnino na Proletarca, toda povem vam, da je to v sedanjih razmerah zelo težko. Ni samo industrialna kriza, ampak za nas brezposelnost je tudi finančna kriza. Tu sploh ni dela za neoženjene. Rudniki počivajo že nad leto dni. Kljub vsem težavam obnavljam naročnino za celo leto in ob enem prilagam tudi 50c listu v podporo. Dobil sem tudi enega novega naročnika. Upam, da bo list čital in potem bo sam radevolje obnavljal naročnino, ker bo spoznal vrednost Proletarca."

Naročnik iz Collinwooda, O., piše: "Dobil sem opomin, da mi je naročnina potekla, toda sedaj je pri najboljši volji ne morem ponoviti. Brez dela sem že več mesecev. Ker sem že dolgo let naročnik Proletarca, upam, da mi ga ne boste ustavili. Naročnino poravnam, kakor hitro mi bo količjak mogoče. Proletarec je moj prijatelj, od katerega se ne bi rad ločil. Žal mi je le, da ga ne čita dovolj naših delavcev. Ako bi bili med proletarijatom razširjeni taki listi že pred leti, nam bi danes ne bilo treba tavati od tovarne do tovarne iskati dela. Sedaj bi ga marsikdo čital, pa ni denarja za naročnino. In tako je tudi agitacija otežkočena."

Dasiravno je kriza, se število Proletarčevih naročnikov viša. Ljudje so pričeli ta list pazneje čitati in takih bo vedno več. Razveseljivo je, da se širi Proletarec posebno po zapadnih državah. Mnogi nam obljubujejo, da bodo šli na agitacijo, čim se prične nekoliko bolj z delom.

Razširjevanje socialističnega tiska je najvažnejša naloga vsakega zavednega delavca. Če bi jo večina sodrugov smatrala za tako, bi Proletarec pridobil v teku nekaj mesecev nad 500 novih naročnikov. Storite, kolikor je v vaši moči. Čim več naročnikov, toliko večji bodo redni dohodki in toliko manj bo potrebe kriti primankljaj z doneski v podporo listu. Danes ga je še nemogoče vzdrževati brez podpore. Ker je Proletarec za svojo obliko zelo cenen list, si ga lahko naroči vsakdo, razun če ga je kriza potisnila v dolgočasno brezposelnost. Ako bi list izhajal enkrat na mesec, bi imel, vpoštevajoč sedanje merilo, nad 80 strani in precej boljše platnice. Nikjer pa ne dobite tako velike radikalne revije za \$2.50 letne naročnine. To naj vpoštevajo tisti, ki nimajo mnogo pojma o izdatkih pri izdajanju lista.

Razveseljiva pisma nam dajejo vedno večji pogum in mi bomo storili od naše strani kolikor bo največ mogoče, da se list izboljša in po možnosti poveča. Ravno tako vemo, da bo tudi uredništvo napravilo svoje. Vrsta je tudi na vas, da storite vi vsi, kolikor morete, pa bomo imeli v doglednem času list, ki bo v ponos socialističnemu gibanju in socialističnemu tisku ne samo med nami, ampak med vsemi narodi. — C. P.

Za Pennsylvanijo.

V cirkularju, ki ga je poslal sodr. Birch Wilson vsem socialističnim klubom v državi, datiranim 30. januarja t. l. so štiri zadeve, na katere naj dajo naši klubi svojo pozornost.

Prva zadeva se tiče nominiranja kandidatov za delegata strankine konvencije, ki se vrši v Clevelandu, O. Vsak klub postavi lahko največ dva kandidata ne glede h kateremu klubu dotični kandidati ali člani, ki se jih namerava kandidirati, spadajo. Imena kandidatov je javiti drž. tajniku Wilsonu, Box 685, Reading, Pa., najkasneje do 1. marca t. l. Predlagani morajo biti — kakor zahtevajo pravila — najmanj tri leta člani stranke.

Druga zadeva se tiče konvencijnih znamk. Ta zadeva je za naše klube v vseh državah rešena, ker so dobili te znamke od tajništva J. S. Z.

Tretja zadeva se tiče nominiranja kandidatov za sledeče politične urade: enega U. S. senatorja, katerega termin poteče dne 4. marca 1923; drugega U. S. senatorja, katerega termin poteče dne 4. marca 1927. Potem je treba postaviti kandidate za governorja, podgovernorja in tajnika notranjih zadev. Ti kandidati se postavijo ponavadi na strankinem kaukusu, toda ker je čas kratek, je priredila listo kandidatov eksekutiva penn. socialistične stranke in jo daje sedaj članstvu na glasovanje. Tudi rezultat tega glasovanja je poročati drž. tajniku Wilsonu do 1. marca t. l.

Cetrta zadeva je pojasnilo na vprašanje raznih klubov, kedaj bo šel sodr. Debs na pot. Na podlagi poročila strankinega tajnika Branstetterja, poroča drž. tajnik Wilson, da se to zgodi, čim se vrne Debsu zdravje. Kakor hitro pride od tega, bodo vse socialistične organizacije obveščene.

Nekatere zadeve, o katerih govori tajnik pennsylvanske drž. organizacije za svoj delokrog, zadenejo ob tem času tudi klube v drugih državah. Zadeva imenovanja kandidatov za strankino konvencijo, postavljanja kandidatov za spomladanske mestne, okrožne, državne in kongresne volitve so vse zadeve, o katerih imajo voditi račune vsi naši klubi potom funkcij, ki jih ima vsaka tozadevna krajevna, okrožna in državna organizacija. Po nekaterih krajevnih, mestnih in državnih organizacijah se postavljajo kandidate za strankino upravo potom referendumov, drugod potom sestankov. Istotako je s postavljanjem kandidatov za politične urade v okrožju, mestu ali državi. Kako se imajo te zadeve izvesti, odredajo eksekutivne tozadevne organizacij, ki imajo vpogled v mestne, okrožne in državne zakone.

Dolžnost naših klubov je, da se za vse te zadeve zanimajo, jim slede in se udeležujejo v polni meri tega dela, ki ga vrši stranka v odmerjenih delokrogih.

Tajništvo J. S. Z.

POROČILO O RAZPEČANIH ZNAMKAH J. S. Z.

V MESECU JANUARJU 1922.

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Projemki	Gl. stanu Soc. stranke	Državnim in okrožnim organizacijam
Ark.	Jenny Lind	9	7	\$ 5.15	\$1.60	\$2.00
Ills.	Farmington	5	2	2.20	—	—
Ills.	Carlville	29	1	9.00	—	—
Ills.	Springfield	8	4	3.80	—	—
Ills.	Chicago N. 1	50	—	15.00	—	—
Ills.	Nokomis	83	8	27.70	19.00	23.75
Mich.	Detroit N. 114	30	—	9.00	3.00	3.75
Minn.	Chisholm	34	—	10.20	3.40	4.25
Ohio	Girard	11	—	3.30	—	—
Ohio	Cleveland	40	—	12.00	5.10	6.37
Pa.	Cuddy	14	—	4.20	—	—
Pa.	Forest City	14	6	6.45	—	—
Pa.	Aliquippa	—	10	3.50	—	—
Pa.	Meadow Lands	16	—	4.80	—	—
Pa.	Herminie	15	14	9.40	—	—
Pa.	Luzerne	5	—	1.50	—	—
Pa.	Avella	40	—	12.00	—	—
Pa.	Hostetter	9	—	2.75	—	—
Pa.	Greensburg	8	—	2.60	—	—
Pa.	Llyodell	31	—	9.30	—	—
Pa.	Lawrence	21	—	6.30	—	—
Pa.	Irwin	20	10	9.50	—	—
Pa.	So. View	32	—	9.60	26.50	33.12
W.Va.	Morgantown	15	—	4.50	1.50	1.87
Utah	Murray	7	6	4.20	1.30	1.63
At Large:						
	Frk. Knafels	8	—	2.40	.80	—
	Lovr. Selak	6	—	1.80	.80	—
	Rose Selak	6	—	1.80	.60	—
	Jno. Petrich	6	—	1.80	.60	—
	Jos. Kogoj	6	—	1.80	.60	—
Totals		578	68	\$197.60	\$64.60	\$76.74

Znamk na roki dne 1. januarja 1922... 396 152 168
Znamk dobljenih od stranke... 600 50 70

Skupaj... 996 202 238
Razpečanih glasom poročila... 578 68 74

Na roki dne 31. januarja... 418 134 230

*) 8 izjemnih znamk dobil klub št. 47 v Springfieldu, Ill.

Članov v mesecu januarju... 722

Tajništvo J. S. Z.

Agitatorji na delu.

Število naročnin, ki so jih poslali agitatorji za razširjanje Proletarca:

Frank Petavs, Little Falls, N. Y.	8
Chas Pogorelec, Chicago, Ill.	7
J. R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	6
Anton Pütz, Cicero, Ill.	2
Frank Grile, Jenney Lind, Ark.	2
Peter Wajdetich, Detroit, Mich.	2
John Miklich, Johnstown, Pa.	2
Joseph Zorko, West Newton, Pa.	2
Anton Shubert, Keewatin, Minn.	2
Anton Oblak, Pullman, Ill.	2
Anton Očepek, Clairton, Pa.	2
Peter Bukovec, Conemaugh, Pa.	1
John Ban, Verona, Pa.	1
John Terčelj, Lawrence, Pa.	1
Joseph Očepek, Detroit, Mich.	1
Jos. Čebular, Vandling, Pa.	1
Jacob Kunstelj, Gilbert, Minn.	1
John Chemažar, Chicago, Ill.	1

Listu v podporo.

III. Izkaz.

DUBUQUE, IA.: Andrew J. Furlan	\$ 1.00
ADRIAN, W. VA.: Društvo Karl Liebkecht št. 415, SNPJ.	1.00
BUHL, MINN.: Max Martz, (War saving stamp)	2.10
ELY, MINN.: John Judnich	1.00
SLOVAN, PA.: Preostanek klubove blagajne, pošilja J. Pirih	.77
CHICAGO, ILL.: Chas Pogorelec, \$10.00; John Bedenčič, 50c; Frank Zaitz, \$10.00; Mary Udovich, 10c. Skupaj	20.60
W. NEWTON, PA.: Jos. Zorko	.80
KEEWATIN, MINN.: Ant. Shubert	.50
LYONS, ILL.: Frank Molan	2.50
CRISTOPHER, ILL.: Ant. Koroshak	2.50
DETROIT, MICH.: Peter Puhek, 50c; Neimenovan 50. Skupaj	1.00
VANDLING, PA.: Jos. Čebular	1.00
Skupaj	\$ 34.77
Prejšnji izkaz	172.93
Skupaj	\$207.70

Opomba: V II. izkazu priobčenem v 750 številki Proletarca, se nam je vrnila neljuba pomota v imenih prispevalcev iz Collinwood, O. Glasiti bi se moralo: Alois Ižanec, \$1.00; Frank Stegovec pa 25c. Skupna svota je bila pravilno izkazana.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

N. H., Cleveland, O. — Ako želite pisati Telebanu, naslovite: K. Teleban, c-o Proletarec, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Mi mu bomo potem vročili pismo po po-
sebne selu v Kokakolo.

ZA CARLINVILLE, ILL.

Sofišljenikom v Carlinvillu naznanjam, da se vr-
le seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213,
J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvor-
ni. Tem potom vabim vse delavce v nasebini, da se
udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini na-
čin, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti
kapitalističnemu sistemu, ki nas zaslužuje. Seje kluba
bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO
TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvo-
tani društva Frostomislec, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem
ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

SLOVENCİ IN DRUGI JUGOSLOVANI V CHICAGI,

udeležite se shoda socialistične organizacije
okraja Cook, ki se vrši

V NEDELJO DNE 19. FEBRUARJA 1922.

ob 2:30 popoldne v Ashland Auditorium
na W. Van Buren St. in So. Ashland Blvd.

Ta shod bo ob enem proslavljenje osvo-
boditve sodruga E. V. Debsa in pa poziv za
delo, dokler ne bodo izpuščeni vsi politič-
niki jetniki iz zaporov.

Kot govorniki nastopijo med drugim
sodrugi:

Morris Hillquit iz New Yorka.

James Maurer iz Pennsylvanije.

James O'Neal iz New Yorka.

Nadalje razni čikaški in drugi sodru-
gi. Vstopnina 25c. Udeležite se polnošte-
vilno tega shoda.



MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše
vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRI-
JA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obrav-
navajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udele-
žujete sej. Pripeljte s seboj tovariše, ki se zanimajo za
razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsa-
ko drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako
četrtro nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih
prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodru-
ga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpati-
zirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc.
sranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako po-
magajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva na-
loga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem
pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

Epidemija "flu" divja v New Yorku.

Pred kratkim so čikaški listi poročali sledečo
brzobjavno vest: "New York, 31. jan. — Slučaji influ-
ence so dosegli višino epidemije, naznanja zdravstve-
ni komisar Copeland v svojem javnem poročilu, ki iz-
kazuje, da je bilo tekom 24. ur sporočenih 813 sluč-
ajev te bolezni in 283 slučajev plućnice. Izmed obeh
označenih slučajev je umrlo 43 oseb." Potem je bilo iz-
dano sledeče svarilo: "Flu prihaja v to stran. — Epi-
demična influenza, kakor ona, ki je umorila 4,995 č-
kazanov v osmih tednih leta 1918, se dozdeva, da se
pomika proti Chicagu in zdravstveni komisar Robert-
son je včeraj izdal svarilo publikli, naj se varuje pre-
hladov." To naj spominja publiklo na prvi varnostni
korak v pogledu "flu": "Imejte vaše črevesje v dobrem
odvodnem redu!" Trinerjevo grenko vino je eno naj-
zanesljivejših sredstev v ta namen. Vsak lekarnar ga
ima v zalogi. Tekom epidemije l. 1918 si je Trinerje-
vo grenko vino pridobilo tisoče novih prijateljev. Iz
vseh krajev dežele so prihajala pisma, ki so hvalila to
zanesljivo zdravilo. Izčrpajte v vašo korist čim več iz
doblenih izkušenj! Trinerjevo grenko vino izčisti od-
vodne žleze brez vsakih neprijetnih občutkov in gradi
ter jača telesno obrambo. To je pravo zdravilo v seda-
njih časih!

UDRUŽENI PROLETER

Blage vesti iz Moskve.

Dragiša Lapčević.

Po paroli iz Moskve već se tri godine u svima zemljama uporno nastojavalo da se izvedu organizacioni rascepi sindikalnih pokreta. Nekde je on izveden a nekde se nije imalo uspeha. U Francuskoj su komunisti u poslednje vrijeme razvili izvanredno aktivnost samo u jednom pravcu: da se sindikati pocepaju i baš u najvećem jeku tih priprema, Moskva se obraća Sindikalnoj Internacionali u Amsterdamu sa molbom, da živo nastane oko odklanjanja i sprečavanja toga rasepa.

Taj akt je kao gest od velikog značaja: Moskvo se *drugarski* obraća onome predstavništvu svetskog sindikalnoga pokreta, kojega je čitave tri godine nazivala "žutim" i protiv kojega je prosula čitavu kišu najtežijih pogrd! Za *ceo* radnički pokret i za sve njegove *delove*, makakvom orijentacijom bili oni prožeti, od ogromnoga je moralnoga značaja međusobno *klasno* i *drugarsko* obhodjenje i odklanjanje zatrovanih odnosa, koji su u trenucima zablude i nedovoljne samodiscipline i samokritike učinjene u najmanju ruku teškim i mučnim — na veliko štetu cele radničke klase i njezinih delova i na ogromnu korist kapitalističke klase i njezinog eksploataorskog položaja. *Drugarsko* obraćanje Moskve Amsterdamu je prvi ali značajan i odlučan korak da se u celome svetskom pokretu proleterskom i u svakoj zemlji posebice i *praktično oseti klasno približavanje radnika i radnika*, uz nužnu toleranciju svih mogućih gledišta: radnik radniku ne može biti neprijatelj i dušmanin, zato što imaju *različita gledišta* kad su *jednog* klasnog položaja, imaju jedan zajednički klasni interes i upućeni su da idu *jednom* zajedničkom idealom. Korak što ga je učinila Moskva prema Amsterdamu ne samo da je jedan dirljiv prizor, koji nagoveštava izmirenje klasne braće već i tako jasno poučava svakoga radnika: Kako je bilo jedno grešno bezumlje što su se odnosi među njima i dosada trovali.

Ali je još od ogromnijeg značaja, nego što je ovaj dirljivi svet, ono što je konkretno o težnji Moskve: *da se spreči sindikalno cepanje* u Francuskoj, da se *održi sindikalno jedinstvo*. Ta težnja, i ako izražena na jednom specijalnom slučaju, na slučaj Francuske, u suštini nije specijalnog, već principijelnog značaja: njome se obeležava jedan sretan obrt u shvatanju Moskve, koja tim samim, što se izjašnjuje protivu nameravanog cepanja u Francuskoj, proglašava potrebu da se do ujedinjenja dodje i onamo gde je po nesreći ranije cepanje izvedeno.

Mi taj obrt sa radošću pozdravljamo, jer u njemu vidimo ne samo vraćanje Marksovom i marksističkom klicanju: "Proletari svih zemalja, ujedinite se!" već i jemstvo uspeha i pobeđe proleterske klase.

I druge vesti koje iz Moskve pristižu, moraju uteno delovati. Moskva se po nima počinje starati da se vrati onome što je moguće i da obnovi proletersko ujedinjenje. Onomadašnje "Sutra" je saopštilo, da je Lenin pre neki dan na boljševičkom kongresu izjavio: "Da komunistima nije pošlo za rukom, da se oslobode od kapitalizma i da je danas nemoguće, da se borba vodi dalje" i "da je došao do uverenja, da se više ne radi o tome, da se kapitalizam uništi već da se održi i da se pretvori u državni kapitalizam."

Što je državni kapitalizam i kolika je on utopija, kada se kao sistem želi, to je stvar zasebnog razpravljanja i mi ćemo se tom temom u skoro osobeno pozabaviti; ali nezavisno od te utopije, koja je možda u ovoj izjavi našla mesta iz čisto taktičkih razloga, Leninova je izjava i značajna i vrlo poučna; njezino sledstvo mora biti obnavljanje jedinstva radničkog pokreta u celome svetu i u pojedinim odelitim zemljama, tako neobhodno potrebnog i za današnje uspehe radničke klase i tako bezuslovno nužnog za ostvarenje njezinoga krajnjega cilja.

Kao logična dopuna toj izjavi Leninovoj, došla je odmah izjava Zinovjeva u ime izvršnog odbora komunističke internacionale o novoj taktici: "Osnovni moment današnje taktike komunističke internacionale pokazuje se u težnji radničkih klasa za obrazovanjem jedinstvenoga fronta protivu rastućeg pritiska kapitala. Ovaj moment mora komunistička internacionala da istakne i da lozinku ujedinjenja radničke klase. U tu svrhu mora stupiti u sporazum sa internacionalnim socijalistima." Parola je jasna i sretna: *ujedinjenje radničke klase*. Mi tu uvidjavnost najsrdačnije pozdravljamo, jer je ujedinjenje spas za radničku klasu u sadašnjici i uslov pobeđe njezine budućnosti. Neka se dodje do ujedinjenja, pa neka su prosti svi bolovi što su bili posledica raznovrstnih zabluda. Svi smo mi imali po neku zabludu, neku većju neku manju. Boljševici su bili najodlučniji u pokušajima, koje su im zablude nametale, zato su i najveći ti bolovi. Ali su morali kroz njih proći, i *ceo* svetski proletarijat, u nekoj zemlji više a u nekoj manje, morao je platiti svoj danak zabludima. Ali su nas one bar jednom dobro naučile: da je *jedinstvo radničke klase ono što treba iznad svega ceniti* i da bez njega nema ni oslobođenja izpod kapitalizma!

Da bome, da organizaciono jedinstvo radničke klase ne uslovljava nasilno gušenje raznovrstnih gledišta, koja su sa svim prirodna u jednom ogromnom istorijskom pokretu kakov je proleterski, i u jednoj revolucionarnoj klasi kakva je proleterska. Raznovrstnost gledišta će na detalje i na taktiku proletersku trajati do ostvarenja socializma, pa će ih biti i dalje, dokle dok ova planeta bude živila i dokle god ljudi na njoj bude. I ne samo da je ta raznovrsnost i razlika gledišta prirodna, već je i vrlo potrebna. I ona je uslov napredovanja. Zato je svaki pokušaj za nasilnim gušenjem razlike u gledištima ne samo nesrećan jer izaziva potrebe, rascepe i slabljenje radničke klase, već i

direktno reakcionaran, jer podkopava jedan bitni uslov, ne samo napredovanje ljudske misli, već i napredovanje proleterskog pokreta. Proleterski pokret se mora tako organizaciono izgraditi, da u njemu svako i svačije mišljenje bude ne samo dopušteno, već i objavljeno, pa prema broju onih, koji ga izpovedaju, i proporcionalno izraženo u svima predstavništvima pokreta.

Blage vesti, koje stižu iz Moskve i koje odgovaraju raspoloženju socijalističkih partija, poznatome za ove četiri godine bezumnog čepanja i očajnog upropašćivanja radničkog pokreta, krpe nas nadom, da ćemo na osnovici uzajamne tolerancije gledišta i proporcionalnoga predstavništva svih pravaca, u skoro doći do potpunog ujedinjenja radničkog pokreta u celom svetu i u svakoj odelitoj zemlji. Teško je i mučno je bilo izdržati dok se počelo uvidjati, a kad je iza uvidjanja došla i parola za stvaranje jedinstvenog proleterskog fronta — onda neće teško biti i modalitete naći da se ujedinjenje iz želje vrlo brzo i u stvarnost pretvori.

(Radničke Novine, Beograd.)



Prošlost i sadašnjost J. S. S. u Americi.

M. V. Luchich.

(Nastavak).

Ljudi su dolazili u Ameriku većinom sa sela i malih gradova — a iz sviju pokrajina sa slovenskog juga, gde se je vršila nagla proletarizacija širokih slojeva naroda. Absolutna većina njih pripadala je siromašnom svetu — a posedovala je psihologiju malih sopstvenika — ili kako to oni bično zovu, "srednjeg staleža."

Sa dolaskom u Ameriku njihov položaj i način života bio je promjenjen iz osnova; ovdje su bili primorani da žive kao najamni radnici — proletari — jer šta je proleter nego čovek koji ne poseduje ništa drugo doli svoju radnu snagu, koju daje u najam kapitalistu.

Proleterski način života nikome se nije dopadao, naročito im se nije svidjao, kada su osetili svu tegobu i svu nepravdu koja se nad radnim narodom vrši — ali svaki je skoro pojedinac živio u iluziji, da je to samo privremeno "čistilište" i robija i da ćemo se nekako "iskobeljati" ali kako? O tome se nije imalo jasnoga pojma — i kod absolutne većine ga nema još ni danas.

Do duše, oni su imali svoje planove koji se u kratko mogu kondenzovati u dve reči: *raditi i štediti*. Prvi termin značijo je raditi pod "svaku cijenu" i pod najlošijim uslovima i najteže poslove. *Štediti*, značilo bi u kratko štednja na svemu i svačemu; prištediti koju stotinu dolara ili hiljadicu, pa se vratiti doma na "rodnu grudu," odužiti dugove, dokupiti još malo zemljice i nešto blaga, opraviti "kuću malu," pa živiti srećno "ever after."

Stvarnost je pokazala svima dovoljno jasno, da su ti planovi, uzeti generalno, čiste iluzije — prvo usled stalne rezervne besposlene vojske u američkoj industriji, koja broji na milione. Rad se nije mogao uvijek dobiti usled gustih kriza — često se ne može dobiti rada ni pod koju cenu, niti pod najgorim uslovima.

Druga njihova iluzija da se "štedi," bila je opovrgnuta zverskim kapitalističkim izrabljivanjem, sku-

poćom životnih namirnica, nepredvidjenim troškovima itd. itd.

Stvarnost im je pokazala, da se ne da ništa prištediti pod ovim mizernim prilikama i uslovima života i rada, ali oni se grčevito drže svojih planova o "štednji i krpežu" mudrujući sa stojičkom mirnoćom: "*krpež drži polovinu sveta*," a onu drugu polovinu i tako će uzeti vrug zbog luksusa; i kada može multimilijoner Armour da nosi jedne cipele 3 godine — a bivši ministar financija McAdoo da ide u zakrpljenim pantalonama — zašto se ne bi mi mogli "pošajcati" u "over-hoznama" i praznikom?

Što se pak povratka u stari kraj tiče — e, tu nastaju tragična razočaranja. Živeći u tuđini, ljudi zaborave na ono stanje zbog kojega su bili primorani ići u svijet — da je ono staro zlo ostalo tamo, da će jih dočekati kada se vrate. Oni to ne veruju dok ne odu tamo i se uvere. Ali koja vajda, kad ponovno dodju u Ameriku — pa zaborave ili uobrade, da je progres automatičan i da će se sve samo od sebe "pofiksati" i postati bolje. Žalosno je, ali je tragična istina, da se ljudi teško oslobodjaju pogrešnih pojmova.

Ona čuvena Marksova izreka, "promeni čoveku njegov položaj — promenićeš cijelog čoveka," djelstvuje kod naših suplemenika veoma sporo. Njihov položaj i način života bio je promjenjen iz temelja ali njihov način mišljenja nije se mnogom promenio. To se da objasniti i razumeti tek onda, kada se između ostalog uzmu u obzir silni uticaj odgoja i vaspitanja, i uticaj okoline u kojoj su odrasli, i okoline u kojoj se kreću. Tek tada se mogu pojmiti sve ostale predrasude, iluzije i čitavi oblaci zabluda, koje su ljudi sobom donijeli ili ovde stekli.

Većina je kod nas bila — kao svukuda, ekstremna u svome verovanju. Veruje se još i danas, na sramotu dvajsetog vijeka, u prepotopske zablude i nemoguća čuda. Veruje se u mitološke bajke o vilama, vešticama, vampirima i duhovima. Pokušajte da kažete kome, da u "našim šumama" danas nema vila nego da su tamo šumari i lugari, koji ne dopuštaju siromašnemu svetu ni zaviriti u "naše šume." Svejedno, oni dalje veruju, da su "ti vile" tamo, samo se ne "daju videti." Recite im, da yetica i vukodlaka nema nigde nego u pričama i bajkama. Oni ostaju nepokolebljivi u svome verovanju — i dočekati će vas sa čitavom grontuljom doživljaja i prividjenja koje su nekada čuli ili sami izmislili. Osim toga, veruje se u čitavu legiju Mojsijevih i ostalih biblijskih zabluda i dogmi, kao i u nepogrešivost rimskoga pape. Veruje se, jer im je to neko kazao, da se u te dogme mora verovati. Veruje se, jer je to u ostalom mnogo lakše nego li lupati glavu sa naučnim otkrićima i stvarnim poznavanjem prirode i njezinim zakonima. Većina je još uvijek ekstremna u svojim verskim uvjerenjima — često do fanatizma. Svak tvrdi, da je "njegov" vera najbolja, njegovi sveci najsvetiji a njegov kalendar najtačniji. U njihovim nacionalnim uvjerenjima ide se u krajnost takodjer, jer u čitavom svetu nema sličnog primjera nigdje, da su članovi istog plemena, krvi i jezika jedan te isti narod, Srbi i Hrvati, jedan narod sa dve azbuke i dve religije; toliko i "izbog toga" zavadjeni i omurznuti, da je to prosto nepojmljivo nikome pa ne njima samim.

Nerado ponavljam, da je žalosno ali je to cemitirapa istina, da su mase bile, pa i još danas su ravnodušne naspram sviju životnih pitanja i kada im god pristupite sa racionalnim gledištima na život i svet, vi će te se često zaprepastiti. Koliko su neprijateljski raspoloženi naspram tih "novotarija." Ali je naj-

žalostnije od svega, kadar se oslobode od jedne zablude pa je zamenu sa drugom, još većom. Kada trampe čorovog konja za potpunog slepog, naprimer: kada ravnodušnost naspram sviju životnim pitanja zamenu sa *apatijom*, *čamotnom* i *ubistvenom apatijom*. U takim slučajevima nije čudo, ako mnogi *oduševljeni radjkal*i, kao Louisa Bryantova, izgube svaku veru u *čovečanstvo* i *čovečnost*.

Kod takvoga stanja stvari nije nikakovo čudo, da su mogli razni špekulanti, zagljupljevači i švindleri, razne derikože, demagozi i maroderi vršiti njihove operacije bez ikakove smećnje i bojazni. Švindlerska teorija dala bi se kondenzovati u dve latinske fraze, koje su oni sa sobom donijeli: Prvo, "*Mundus vult decipi*," što znači: "*Svet hoće da je varan*," ma da je suprotno istina, jer *niko neće da je varan*, a najmanje siromašni radni narod. Nego drugo nešto *postoji*, najme, postoje *varalčee* koje *hoće nasvaki način* da svijet *prevare* i toj njihovi teoriji ostali su *dosledni*.

Druga latinska fraza glasi: "*Homo homini lupus*" — "*čovek je čoveku vuk*." I oni su zbilja ubogom čoveku iz naroda bili vuci sve dok se nisu pojavili socijalisti, da jim ometaju lupežke planove.

Ma da bi se dalo mnogo toga još reći o stanju koje je postojalo i koje još u mnogome postoji, a zahteva, da bude promenjeno na bolje, smatram, da je i ovoliko dovoljno da se osveži sjećanje sviju onih, koji se bore za umni i kulturni napredak radnoga naroda, i za prodaj ljudi i njihovih ustanova.

Pijonirji.

U julu 1910 osnovan je Jugoslavenski Socijalistički Savez u Americi sa ciljem i svrhom, da organizuje i klasno prosvijeti radni narod sa slovenskog juga i da ga na taj način *osposobi za život i borbu*. Taj događaj nosi obeležje epohe u životu naših doseljenika i određuje novi pravac u svakom pogledu. U nedavnoj prošlosti istaknuti su visoki ciljevi, za koje su se ljudi zagrejavali, žrtvovali i borili. Svi oni, koji su na tome velikome delu uzeli učešća, vršili su svoju ljudsku i drugarsku dužnost. Agitujući za socijalistička načela, gledišta i shvatanja, radili su za opšte dobro. Ja zato želim, da odam dostojan tribut najiskrenijeg poštovanja svima onima, koji su iskreno i požrtvovano i ustrajno radili i trudili se, da se istina upozna i proširi, da se ljudi udruže i osposobe za ostvarenja visokih ciljeva.

(Nastavit će se.)

Socializam i parlamentarna akcija.

Nedeljko Divac.

Socijalistički pokret od uvijek je polagao najveće nade na neposrednu borbu organizovane radničke klase. Ali se on time nije nikada odricao ni parlamentarnoga rada. Postojali su samo pojedinačni, delimični i prolazni slučajevi nerazpoloženja prema parlamentarnoj borbi.

Tako zna se za staroga Lipknechta, koji je bio jedan od osnivača socijalističkog pokreta u Njemačkoj, da je u jedno vreme bio dosta veliki protivnik parlamentarne akcije. Ali ni njega nije to razpoloženje do kraja života držalo.

Nerazpoloženje prema parlamentarnoj borbi u radovima radničke klase vladalo je najviše dok je pokret bio još brojno i organizaciono slab: zato je bilo i opravdanoga razloga. Bojalo se od dodira sa buržoazijom. Strahovalo se da taj dodir sa buržoazijom u skupštini ne bude djelovao demoralizujući na radničku klasu i njene vođe. I to je, kako što se vidi, bio više znak slabosti nego znak snage tadašnjega socijalističkoga i radničkoga pokreta.

Pa ipak život je jači od svih rezonovanja, i radnički i socijalistički pokret morali su svuda stupati i na polje parlamentarne akcije. I kad se to desilo, onda je parlamentarna akcija, mora se priznati, zaista pokazala i neke negativne strane. Zebnja od demoralisanja delimično se i ostvarila. Ali to je bilo samo ovde onde. Tako u Francuskoj početkom ovoga veka, nekoliko najistaknutijih ličnosti socijalističkoga pokreta, među koje spada i sadašnji predsednik francuske republike gospodin Millerand i predsednik bivše vlade gospodin Briand izneverili su pokret.

T su slučajevi dali povoda da kod radnika oživi ponova nerazpoloženje ne samo prema parlamentarnoj borbi, već protiv svake političke akcije u opšte. Direktna akcija, u kojoj je bitno dejstvo u pomoću štrajka, opet je proglašeno kao jedino sredstvo radničke borbe. Tako je došlo do stvaranja revolucionarnoga sindikalizma, koji je pre rata bio rasprostrt naročito u Francuskoj, Italiji i Španiji.

Pa dali je moglo da posluži kao ozbiljan razlog to, što su pojedine osobe socijalističkoga pokreta izneverile pokret i otišle u tabor buržoazije, da se parlamentarna akcija sa svim bojkotuje? Po mome mišljenju ne. A to je mišljenje danas i celokupnoga socijalističkoga pokreta. Jer to pojedinačno napuštanje radničkoga i socijalističkoga pokreta ne vrše samo parlamentarci i intelektualci, već to se vrši i van parlamenta. I to je jedna pojava, koja ne treba jedan solidan pokret ni najmanje da zbunjuje, niti da ga remeti u njegovim putevima i ciljevima. Utvrdili se jedared, da je parlamenat ipak jedna vrsta bojnoga polja, na kome radnička klasa ima da brani svoja važna prava i interese ona na tome polju mora i da ostane nepokolebljivo, pa ma kakve epizode pri tome da se dese.

Ali u socijalističkom i radničkom pokretu bio je mnogo veći broj onih, koji do duše nisu bili protivnici parlamentarne akcije, ali su joj pripisivali jednu sa svim sporednu ulogu. Tako na parlamenat se gledalo pretežno kao na jednu slobodnu govornicu sa koje se mogu širokoj javnosti propagirati socijalističke ideje.

Pa i to je mišljenje moglo biti samo delimično i samo za izvesno vreme ispravno. To je moglo da važi samo dotle, dok se rad socijalističkoga pokreta kretao pretežno u granicama propagandističkim. Ali u tim granicama nije se moglo i suviše dugo ostati. U koliko se socijalistički pokret više razvijao u širinu i dubinu, u toliko je on sve više morao ulaziti u stalno rešavanje mnogobrojnih pitanja svakodanijega socijalnoga života. Pošto je danas uređjivanje društvenog odnosa preneto jednim ogromnim delom baš na razne vrste predstavničkih tela, to je parlamenat prestao i za radničku klasu biti samo prosta slobodna govornica, već je postao mesto gde treba da se meri stvarna duhovna i fizička snaga socijalističkoga pokreta i gde treba da se vrši stvarna odbrana prava i interesa radničke klase.

Svakako da uspesi u parlamentu moraju odgovarati manje ili više stvarnoj snazi, kojom radnička

JAVNA GOVORNICA.

NAUKA I RADNI NAROD.

Bez nauke radnička klasa nemože doći do svojega oslobođenja. Koja je nauka radnicima najpreča? Po mome mišljenju socialistička je nauka bez sumnje najpotrebnija radničkoj klasi.

Zašto je socialistička nauka najpotrebnija? Zato, što se socialistička nauka proširuje na sva polja ljudske delavnosti. Socialistička nauka temelji na istine. Ona pokazuje radnicima na sve nepravde, koje se nad njima vrše u današnjem kapitalističkom društvenom poretku.

U isto vreme socialistička nauka pokazuje radnicima kako i na koji način da se izbave iz današnjeg najamnoga ropstva. Najamno ropstvo pod kapitalizmom jeste najcrnije ropstvo u istoriji čovečanstva. Sad da vidimo na koji će se način radnička klasa izbaviti i osloboditi iz današnjega pakla i mizerije i da uspostavi bolji poredak i lepši život u ovoj dolini suza. Jedini put i način jeste kroz socialističke škole i čvrste radničke ekonomske i političke organizacije. Današnje buržoaske škole, kao i nauka tih škola, temelje na pravu privatne svojine. Buržoaski učitelji odgajaju radničku decu sa svim u buržoaskemu duhu i jednostavno stvaraju iz njih kapitalističke robove. Između ostaloga oni pričaju njima kako svi mi imamo jednaka prava pred današnjim zakonima; a kada radnici izadju na štrajk, tu je odma protiv njih policija, sudci, kapitalistička štampa, ogromna većina popova i sva gradska i državna mašinerija. Dalje, oni uvijek pričaju, kako mora da bude bogatih i siromašnih i da onaj koji radi i štedi, taj treba i da ima. A mi vidimo, da to nije teško. Mi vidimo, da radnici, koji celoga svoga života teško i naporno rade, da gotovo nikada nemaju ništa. I danas ima na milione poštenih i vrednih radnika, koji bi hteli raditi, a rada ne mogu dobiti nigde. Dok na drugoj strani mi vidimo, da bogataši, koji u svome životu nisu nikada ni umno ni telesno ništa privredili za ljudsko društvo, pa ipak imaju svega i svačega u izobilju.

Sve ono što oni poseduju i uživaju, sav luksus i sjaj što jih okružuje, sve su to radnici proizveli svojim teškim i napornim radom.

E onda kada je tako da radnička klasa sve stvara i proizvodi a ništa ne poseduje, radnici moraju voditi klasni boj na svima linijama protivu nepravdi. Osim toga, radnici se moraju izobraziti da postanu sposobni i pravični upravitelji nad sredstvima za proizvodnju. Radnička klasa mora voditi boj da se oslobodi izpod najamnog ropstva i ukinuti jednom za uvek svako gospodarenje čoveka nad čovekom. Prevuzimajući sredstva proizvodnje u svoje ruke, i ukinuti proizvodnju za profit a proizvoditi za opšte dobro i korist svijui.

Socialistička nauka će da nauči radničku klasu, kako da organizira i uspostavi buduće društvo na socialističkom temelju — na temelju istine i pravde, gde neće biti bede i mizerije, kde neće biti potlačenih i gladnih, kde će svak biti srećan i zadovoljan, gde se ljubav neće kupovati u prodavati za novac.

Za sve gore navedene ideje treba da je radni narod klasno svesan, solidaran i čvrsto organizovan na ekonomskom i političkom polju. Zato radnici se moraju truditi svim silama, da upoznaju socializam kao nauku, da bi ga mogli potpuno razumjeti i pravilno promjeniti u život. Mnoge radničke organizacije u

klasa razpolaze van parlamenta. Pri tome socializam može računati samo na onaj deo radničke klase, koji je organizovan u sindikalni i partijski pokret i koji je bar donekle socialistički obradjen. Mase van pokreta mogu biti turbulentne, t. j. sposobne na bune i nered, ali one nisu u stanju da izvode prave socialističke akcije. Takav je slučaj bio pretežno sa masama, koje su kod nas bile pristale za komunističkom partijom. Te mase nisu bile revolucionarne u pravome socialističkom smislu već buntovne. One mogu da služe za sve moguće vrste prevrata, ali ne za prave socialističke akcije. Na njih može pre računati svaka reakcija nego socializam. To su mase amorfne duhom i telom, na koje socializam može računati tek onda, kada jih uvuče u svoj pokret i obradi ih. Ali na njih je ipak naša komunistička partija mogla polagati velike nade prosto stoga, što njoj nije ni bilo stalo do socializma, već prosto do vlasti.

Da radnička klasa ne treba i ne može više da gleda na parlament samo kao na neku prostu slobodnu govornicu, to nam je moglo dosada već i iskustvo pokazati. Najveći deo stvari koje se u parlamentu reše, u životu državnom i društvenom se sprovode.

U parlamentu se stvarno vodi borba između raznih interesa. Prvo vodi se borba između raznih grupa buržoazije, koja je organizovana, prema svojim posebnim interesima, u razne partije. Kao što se zna ni sva buržoazija nije homogena. Krupne kapitaliste, industrijalci i finansijski, imaju drugačije interese nego klasa sitnih supštenika varoši i sela. To se uvijek pokazuje i u sastavu samoga parlamenta.

Ali pored partijskih borbi, koje se vodu u parlamentu, i koje nisu ništa drugo nego izraz borbe raznih interesa, parlament je postao poprište i čiste klasne borbe. U njemu se javlja i organizovana radnička klasa i tu u svakoj prilici ogleda svoju snagu sa protivnikom, t. j., sa kapitalizmom. U toj borbi i radnička klasa računa sa dobitcima i gubitcima. Njeni uspehi u toj borbi zavise od niza okolnosti: prvo od njene brojne i organizovane snage van parlamenta; drugo od opšte političke situacije, i treće od sposobnosti njezinih predstavnika u parlamentarnoj borbi.

Stoka, prema svemu tome, izlazi da je parlamentarna borba proletarijata i socialističkoga pokreta niti je prosta po načinu kako treba da se vodi, niti je od tako sprednoga značaja, kao što ovdje onde htelo uzeti.

U parlamentu se nemogu izvoditi revolucionarna dela, kao što su to komuniste zamišljale, ali se mogu braniti i odbraniti mnogi važni interesi radničke klase. U to se mogla naročito uveriti grupa socialističkih poslanika v našoj skupštini, a o čemu ću se ja prvom prilikom potruditi da iznesem i dokaze. — ("Radničke Novine," Beograd.)

ISPRAVKA.

U prošlem (751.) broju "Proletarca" podkrhala je se štamparska pogreška, koja potpuno izvrće smisao rečenice. U članku pod naslovom "Šta velite na ovo?" stoji štampano:

"...To je gledište zastupao još u "internacionalnom bratstvu" i sam Prudon, proklamajući teoriju "borbe ideala" — a treba da stoji:

"To je gledište zastupao u "internacionalnom bratstvu" i sam Prudon, proklamujući teoriju borbe rasa" nasuprot Marksovoj teoriji "borbe KLASA".

Čitaoci se umoljavaju da ovu ispravku uvažavaju. — Ured.

ovoj zemlji sporo napreduju samo zato što su radnici odgojeni, podupiru u buržoaskom duhu. Radnička će klasa trebati da propuše još dalek i trnovit put do konačnog svoga oslobođenja. Treba će dosta borbe i ogromnih žrtava; a zato se radnici ne smeju razočarati, jer budućnost pripada svesnom i ujedinjenom radnomu narodu. Pogledajmo samo na sovjetsku Rusiju kako se tamo junački bore, i u toj borbi uzimaju učešća milioni ljudi; žene i deca umiru od gladi, ali sovjetska Rusija je danas najveća nada za radničku klasu celoga sveta. Milioni ruske dece idu danas u socijalističke škole i svaki klasno svesni radnik mora osjećati izvanredno zadovoljstvo u svome srcu, kada pomisli, da u najvećoj državi na svetu postoji radnička socijalistička vlada i socijalističke ustanove već četiri godine.

Da živi sovjetska Rusija i da živi socijalistička nauka! — G. M., Chicago.

JOŠ NISU DOŠLI K SEBI.

U 4. broju "Radničke Borbe" pojavio se "odgovor" na moj dopis, ki je izašao u 743. broju "Udruženog Proletara." U tome "odgovoru" mi pokušava "čičica" Laza podbacivati između ostaloga, da sam ja rekao, "da izborni zakon zabranjuje stavljati na izborne liste kandidate protivnih stranaka." Ja tvrdim, da te stavke u mom dopisu apsolutno nema i pozivam svakog neka se uveri. Zatim ja konstatujem, da urednik "R. B." svesno i namerno demagoški izvrće moje pisanje, i to samo zato, da bi ga tako izvrnutog mogao napasti i mene nazvati "žrtva zablude" a urednika "Udruženog Proletara" — "prevarantom." Ako to nije cinizam, nitkovluk i podlost, ja neznam šta je onda.

U svakom drugom radničkom pokretu urednik bi morao zbog demagogije i izvrtanja odgovarati za takav postupak, ali čičica Laza je siguran, da njega neće niko zbog toga uzeti na odgovornost kod eselpista. On će moći da demagogije i izvrće i u buduću.

Zatim, on ponavlja, da su republikanci u Lackawanni stavljali na njihove izborne liste "članove i vodje" S. P., a ne veli ništa, kada i izbog čega su to činili. Zatim se cinčki zakovrće, pa traži od mene, da mu ja imenujem zakon koji zabranjuje jednoj političkoj partiji da stavi na svoju izbornu listu i kandidata druge političke partije. On zna, da takav zakon ne postoji, pa triumfalno izvikuje, "hajde, golubčiču!" Hajde vi, pigmeski papagaja, objasnite vašim čitaocima, kako je to mogla republikanska stranka uzeti članove i "vodje" S. P. na njihove izborne liste, i šta je još više, i glasati za njih? To će vama biti mnogo lakše objasniti, kako se je to dogodilo. A i vaši čitaoci imaju od toga velike koristi; vama će biti to mnogo lakše negoli tražiti od mene, da pokažem zakone, koji ne postoje. Ja ću vama navesti drugi zakon, koji postoji i koji zabranjuje svima članovima S. P. svako mešetarenje sa buržoaskim strankama. Taj zakon jeste ustav socijalističke stranke, koji važi za vse članove i "vodje" S. P.

— Članak IX., tačka 3., a) glasi: "Platforma socijalističke stranke ima biti vrhovna izjava partije; sve državne i obštinske platforme moraju biti suglasne sa njom. Ni jedna državna, ni lokalna organizacija ne može ni ukome slučaju stapati se (fuse), kombinovati ili kompromisovati nikojom drugom političkom organizacijom, niti se uzdržavati od nominacije u prilog drugih kandidata makoje druge organizacije, niti može kandidat socijalističke partije primiti nominaciju

i uvaženje ma koje druge političke kartije ili organizacije.

B) Ni jedan član socijalističke partije ne može ni pod kojim uslovima glasati ni u kojim izborima za druge kandidate, gde su iztaknuti kandidati socijalističke partije, niti agitovati u prilog drugih. Učini li slično, znači izdaju partije i imaće kao posledicu toga isključenje iz S. P.

To postoji. Za te paragrafe i zakone vama bi kao uredniku političkoga lista trebalo biti poznato, da je vama do istine stalo i kod takvih izričnih i jasnih odredaba nemoguće je i kako mešetarenje. To je vama vrlo dobro poznato, pa vam to ništa ne smeta da prodajate vašim čitaocima rog mesto sveće.

Ja ponovo konstatujem, da jedan predstavnik S. P. ne može zastupati protivničku partiju. Ja sem to i u prošlom dopisu rekao, da se vi uvijek više brinete za tuđe poslove, a svoje greške nećete da uvidite. Vi mene nazivate socijalpatrijotom; i tu se grdo varate. Ali ja bi i to ime volio nositi, nego li biti podao i neiskren i samo paradiirati sa revolucionarnim frazama i demagogijom kao što vi to činite.

O prošlim izborima u Clevelandu pisali ste kako je socijalistička partija "propala" i kako ste vi dobili preko sedam hiljada glasova, i to spremnih za revoluciju, kada jih SLP. pozove. A ja tvrdim, da to nije tačno, i velim vam da vi te glasove ne bi dobili, da je taj put išla socijalistička partija na izbore: i to ćete videti kod idućih izbora, da nećete dobiti ni pola od toga broja i to zapamtite, ta vam kaže po vama nazvati "zabludnik."

A šta je bilo na izborima u New Yorku, to nećete da kažete zbog toga što ste tamo dobili manje nego li novoosnovana partija, koja je dobila više glasova nego li "revolucionarna" SLP. Zašto ne navedete i pokažete narodu kako napredujete? Kao rakovi!

Vama nisu poznati ni rezultati zadnjih izbora u Pennsylvaniji, gde je socijalistička partija dobila u nekim okruzima više glasova nego ikada prije. I na kolikogod vi bili protivni socijalističkoj partiji, ona nasuprot svemu napreduje i raste posle bivšega mešetanja. Ja ponovno tvrdim, da je ona jedina politička partija, koja će predvoditi proletarijat Amerike, jer fakta to pokazuju. Sve novo osnovane radničke partije, koje su se juče ujedinile a danas razjedinile, daju dovoljno dokaza o tom. Osim toga ja velim, da je masu lako dobiti momentalno sa frazama, ali je malo teže održati da ostane čvrsta i da istraje u klasnome borju. Zato su potrebni širokogrudni borci za oslobođenje izpod najamnog ropstva. Ja velim da sve dotle dokle god radnički predstavnici ne uvide, da je potrebna uljudnost i tolerancija za ujedinjenje proletarijata, dotle neće biti ujedinjenja a ni pobeđe. I sada je vreme da svaki pošten i klasno svesni radnik poradi na tome, da se proletarijat što prije ujedini. A to je danas tendencija drugova iz Rusije, kao Lenina, Zinovjeva i ostalih; i zato ja ponovo apeliram na članstvo SLP., da prinude svoga urednika, da odbaci mržnju i drskosti jednom za uvek. — Sava Bojanovic, Chicago.

Razlika je velika između onih ljudi, koje govore i tvore istinu, i onih koji laž probaju da obuku u šarenu ruhom pa da je neobaveštenom svetu serviraju kao evanđjelsku istinu.

Koliko je god potrebno upoznati šta je istina, isto tako je potrebno upoznati šta je laž.

Jugoslovanska socialistična zveza.

Glavni urad: 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill. (v poslopu socialistične stranke.)

V vseh zadevah glede ustanovljanja novih socialističnih klubov, reorganiziranja neaktivnih klubov, glede volilnih in drugih kampanj soc. stranke, glede informacij, tikajočih se JSZ. in soc. stranke, se obračajte na tajnika J. S. Z. Pisma naslovite: Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Maticicha. — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Matich.

OBČINSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, J. S. Z., priredi
V SOBOTO 11, FEBRUARJA VESELICO,

na katero vabimo občinstvo iz Herminie in okolice, naj se je udeleži v obilnem številu. Čisti dobiček je namenjen polovica v podporo sodrugu Stucelnu in druga polovica klubovi blagajni.

Za postrežbo in neprisiljeno zabavo bo kar najboljše preskrbljeno.

ANTON ZORNIK, tajnik.

Nudi več kakor upanje.

Samuel Taylor Coleridge, angleški filozof in pesnik, pravi: "Najboljši zdravnik je tisti, ki more najbolj uzbujati upanje." Trinerjevo grenko vino daje več kakor upanje. Prav gotovo najde v njemu pomoč vsakdo, ki trpi na slabem teku, zaprtju, želodčni napetosti, glavobolu in podobnim želodčnim neredom. — "Bil sem 11 mesecev bolan in nihče mi ni mogel pomagati poprej," piše Mr. George Megela, 1138 Poland Ave., Youngstown, Ohio, v svojem pismu dne 11. dec. 1921. Skozi 32 let uživa Trinerjevo grenko vino najboljši sloves. Njegovo ime je jasno in pove, da je to zdravilo narejeno iz grenkih zelišč (cascara sagra da itd.) in vina. Varujte se vseh ponaredb z bresmiselnimi imeni, kajti pomagala vam ne bodo. Vprašajte vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili za staro, originalno, priprosto imenovano Trinerjevo grenko vino!

Moja je edina slovenska notarska pisarna, ki oglašja samo v slovenskih unijskih listih. V tožbenih zadevah, ali glede dohodninskega davka ali v katerikoli legalni zadevi se obrnite na mojo pisarno. Poštena postrežba. Cene zmerne.

Kadarkoli imate opravka s sodišči, z mestnimi ali federalnimi uradi, se obrnite po svet na nas. Naslov:

WILLIAM B. LAURICH,

1900 W. 22nd Pl., Chicago, Ill.

Tel. Canal 5777.

Ako hočete dobro knjigo, naročite.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR 1922.

Stane

VEZAN V PLATNO, \$1.

MEHKO VEZAN, 75c.

Naročite ta kalendar svojem v Jugoslaviji in Julijski Benečiji. Naročila izvršujemo mi. Cena ista kot za Ameriko.

NAROČAJTE DRUŽINSKO REVILJO

"KRES"

Prejeli smo več sto iztisov zadnje izdaje revije "Kres", posvečeno psatelju Ivanu Cankarju. Stane 25c. Vse prejšnje izdaje "Kresa" so že razprodane. Sežite po Cankarjevi izdaji! Stane 25c. Svoto lahko pošljete v poštinih znakah.

Sprejemamo tudi naročnino za Kres, ki stane \$1.00 na leto, toda upravištvo Proletarca ne sprejme odgovornosti za neredno dostavljanje lista. Lahko se pripeti, da se kaka številka Kresa na potu iz starega kraja izgubi, za kar ni odgovorna ne uprava Kresa, niti uprava Proletarca, ki je odposlala naročnino.

Ker je Kres delavska revija, v rokah sodrugov, služi, da jo podpira tudi slovensko delavstvo v Ameriki. Vsakdo, ki jo naroči, bo ž njo zadovoljen.

Iz Ljubljane smo prejeli zopet večje število raznih knjig, ki so označene na zadnji strani v tem listu. Naročajte knjige od nas. Malenkostni eventuelni dobiček od prodaje knjig se porabi v podporo našemu tisku.

NASLOV:

PROLETAREC

CHICAGO, ILL.

3639 W. 26th St.

ZAKAJ TRPETI?

Revmatične, nevralgične in bolečine v mišicah so hitro odpravljene s primerno uporabo

PAIN-EXPELLERJA

Tvorniška znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Glejte, da dobite pristnega—slavnega že več kot 50 let.

Zahtevajte SIDRO tvorniško znamko.

Naročite!

Alli je religija prenehala funkcionirati?	\$.30
Svetovna vojna in odgovornost socializma	.80
Katoliška cerkev in socializem	.30
Skupaj	\$1.40
Ako naročite vse tri ob enem samo	\$1.00 za vse tri.

Ako si želite nabaviiti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Omejite prehlad. Ustavite kašelj.

Oba sta znamenja nevarnosti. Pri-
tajanji boli z dalekoséžnimi posledicami se lahko mnogokrat izognete, če dobite prava zdravila.

Severa's Cough Balsam

(Severov Balzam zoper kašelj) 'od-
pomore pri navadnemu kašlju, po-
miri bronkialna vznemirjenja, po-
pravi prebave, omogoča red in olaj-
šava dihanje. Cena 25c in 50c.—
Severa's Cold and Grip Tablets
(Severjevi Tableti zoper prehlad in
gripe) ustavi prehlad predne se
razvije. Cena 30 centov. Po vseh
lekarnah.

Ali ste dobili iztis Severjevega
Almanaha za leto 1922? Dobite
ga zastodj pri svojem lekarju ali pa
direktno od

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dne-
vnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto,
\$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri
mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street,
MILWAUKEE, WIS.

Slovenecm priporočamo
v posečanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.

R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street



Chicago,
Illinois.

Modna trgo-
vina. Velika
zaloga moš-
kih, ženskih
oblek, izde-
lanih po
najmoder-
nejšem kro-
ju. Cene
nizke.

CARL STROVER

LAWYER

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj raz-
širjen socialistični dnevnik v Ameriki
"THE NEW YORK CALL"

112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnine za dnevne in nedeljske
izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta;
\$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec;
samo nedeljske izdaje \$3 na leto.
Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol
leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v
stari kraj;

kadar želite poslati svojim sta-
rekrajskim sorodnikom, prijate-
ljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel
s starim krajem,

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK
70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN,
N. Carolina.